

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ
ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПмз-21

Челей Мар'яна Петрівна

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Сидоренко Роман Вікторович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2025 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2025 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

«___» _____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЧЕЛЕЙ Мар'яні Петрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку і оподаткування доходів операційної діяльності в підприємствах роздрібної торгівлі

Керівник роботи: Сидоренко Роман Вікторович к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2024 року № 481/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 13 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2022-2024 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ

1.1. Економічна сутність та класифікація доходів

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування доходів

1.3. Особливості діяльності торговельних підприємств та їх вплив на побудову облікового процесу

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

2.1. Характеристика розвитку торговельної галузі України

2.2. Організація обліку доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

2.3. Організація оподаткування доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ СОЦІАЛЬНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ АВТОДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ: ОЦІНКА ПРОБЛЕМ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

3.1. Удосконалення організації обліку доходів операційної діяльності

3.2. Удосконалення організації оподаткування доходів операційної діяльності

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Мета та завдання кваліфікаційної роботи магістра
2. Наукова новизна одержаних результатів кваліфікаційної роботи магістра
3. Класифікація доходів за видами діяльності
4. Основні напрями застосування НП(С)БО 15 «Дохід»
5. Основні напрями обліку діяльності торговельного підприємства
6. Динаміка кількості підприємств торговельної діяльності за 2020 – 2024 рр.
7. Динаміка обсягу реалізованої продукції підприємств торговельної діяльності за 2020 – 2024 рр.
8. Динаміка валового операційного доходу підприємств торговельної діяльності за 2020 – 2024 рр.
9. Кореспонденція рахунків придбання і реалізації товарів ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»
10. Кореспонденція рахунків з формування фінансового результату ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»
11. Рекомендована аналітика обліку доходів від реалізації на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»
12. Удосконалення організації обліку та оподаткування доходів на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Сидоренко Р.В., доцент		
Розділ 2	Сидоренко Р.В., доцент		
Розділ 3	Сидоренко Р.В., доцент		
Нормоконтроль	Тлучкевич Н.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 19 вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 19.09.2024 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 26.12.2024 р.	
3	Розділ 1	до 06.03.2025 р.	
4	Розділ 2	до 26.06.2025 р.	
5	Розділ 3	до 06.11.2025 р.	
6	Висновки	до 18.11.2025 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2025 р.	
8	Формування додатків	до 25.11.2025 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2025 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2025 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 09.12.2025 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 13.12.2025 р.	

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

(Челей М.П.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____

(підпис)

(Сидоренко Р.В.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Челей М. П. Організація обліку і оподаткування доходів операційної діяльності в підприємствах роздрібною торгівлі. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2025. 73 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено теоретичні та практичні аспекти організації бухгалтерського обліку і оподаткування доходів операційної діяльності підприємств роздрібною торгівлі. Розкрито економічну сутність і класифікацію доходів, проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку та оподаткування доходів в Україні, а також визначено особливості діяльності торговельних підприємств і їх вплив на побудову облікового процесу.

У другому розділі на основі аналізу статистичних даних охарактеризовано сучасний стан і тенденції розвитку торговельної галузі України. Досліджено організацію обліку та оподаткування доходів операційної діяльності на прикладі ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС», оцінено діючу систему обліку доходів і визначення податкових зобов'язань.

У третьому розділі обґрунтовано напрями удосконалення організації обліку та оподаткування доходів операційної діяльності з урахуванням специфіки підприємств роздрібною торгівлі. Запропоновані рекомендації спрямовані на підвищення достовірності облікової інформації, посилення контролю за формуванням доходів та оптимізацію податкових розрахунків.

Основний зміст роботи викладено на 58 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 9 рисунків, перелік джерел посилання із 51 найменування та 1 додаток.

Отримані розробки можуть використовуватися у роботі підприємства.

Ключові слова: доходи, операційна діяльність, бухгалтерський облік, оподаткування, роздрібна торгівля, фінансовий результат.

ANNOTATION

Chelei M. P. Organization of accounting and taxation of operating income in retail enterprises. Manuscript.

Master's qualification work in the Educational Program «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2025. 73 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of references, and appendices.

The first chapter examines the theoretical and practical aspects of organizing accounting and taxation of operating income in retail enterprises. The economic essence and classification of income are revealed, the regulatory and legal framework for accounting and taxation of income in Ukraine is analyzed, and the specific features of retail enterprises and their impact on the accounting process are determined.

In the second chapter, based on the analysis of statistical data, the current state and development trends of the retail sector in Ukraine are characterized. The organization of accounting and taxation of operating income is studied using the example of LLC «Lviv Agro Max» and the existing system of income accounting and tax obligation calculation is evaluated.

The third chapter substantiates the directions for improving the organization of accounting and taxation of operating income, taking into account the specifics of retail enterprises. The proposed recommendations aim to enhance the reliability of accounting information, strengthen control over income formation, and optimize tax calculations.

The main content of the work is presented on 58 pages. The work contains 14 tables, 9 figures, a list of 51 references, and 1 appendix.

The developed approaches can be applied in the practical work of enterprises.

Keywords: income, operating activities, accounting, taxation, retail trade, financial result.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НП(С)БО	–	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
МСФЗ	–	Міжнародні стандарти фінансової звітності
ПДВ	–	Податок на додану вартість
ЄРПН	–	Єдиний реєстр податкових накладних
ПКУ	–	Податковий кодекс України

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ	12
1.1. Економічна сутність та класифікація доходів	12
1.2. Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування доходів	17
1.3. Особливості діяльності торгівельних підприємств та їх вплив на побудову облікового процесу	22
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	27
2.1. Характеристика розвитку торгівельної галузі України	27
2.2. Організація обліку доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»	38
2.3. Організація оподаткування доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»	44
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	50
3.1. Удосконалення організації обліку доходів операційної діяльності	50
3.2. Удосконалення організації оподаткування доходів операційної діяльності	52
Висновки до розділу 3	54
ВИСНОВКИ	56
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	59
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки України, що характеризуються нестабільністю зовнішнього середовища, посиленням конкурентної боротьби, трансформацією податкової системи та адаптацією до міжнародних стандартів фінансової звітності, особливої актуальності набуває питання ефективної організації обліку й оподаткування доходів підприємств. Саме доходи є ключовим показником результативності господарської діяльності, основним джерелом формування фінансових результатів та базою для оподаткування, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість і платоспроможність суб'єктів господарювання.

Особливе місце у структурі національної економіки посідають підприємства торгівлі, зокрема роздрібною, діяльність яких пов'язана з високою динамічністю операцій, значними обсягами товарообороту та специфічними особливостями формування доходів. За таких умов зростає роль достовірного, своєчасного та аналітично орієнтованого бухгалтерського обліку доходів операційної діяльності, а також правильного визначення податкових зобов'язань. Недосконалість облікових процедур, часті зміни податкового законодавства та відмінності між національними і міжнародними стандартами обумовлюють необхідність поглибленого дослідження питань обліку і оподаткування доходів та пошуку шляхів їх удосконалення.

Стан вивченості проблеми. Проблеми організації обліку, аналізу та оподаткування доходів від операційної діяльності знаходять відображення у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких: Сидоренко Р.В., Павелко О.В., Циліорик Г.І., Рудницький В.С., Іонін Є.Є., Бурдинська Я., Мазур Н.А., Кройтор А.О., Болдовська К.П., Vohodir o'g'li, I. A. та ін. У їхніх дослідженнях розглядаються питання методологічного забезпечення обліку доходів, аудиту фінансових результатів, впливу цифровізації на облікові процеси, формування податкової бази, удосконалення внутрішнього контролю та аналітичного забезпечення управління.

Актуальність теоретичних і практичних проблем організації обліку та оподаткування доходів, а також потреба поглиблених досліджень у цій сфері зумовили вибір теми кваліфікаційного проекту, визначили його мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Мета і завдання роботи. Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку та оподаткування доходів операційної діяльності підприємств роздрібною торгівлі та розробка пропозицій щодо їх удосконалення на прикладі ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС».

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання:

- розкрити економічну сутність та класифікацію доходів підприємства;
- дослідити нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткування доходів;
- визначити особливості діяльності торгівельних підприємств та їх вплив на побудову облікового процесу;
- проаналізувати розвиток торгівельної галузі України;
- дослідити організацію обліку доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»;
- дослідити організацію оподаткування доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»;
- розробити напрями удосконалення обліку та оподаткування доходів операційної діяльності.

Об'єктом дослідження є процеси організації обліку й оподаткування доходів від операційної діяльності підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів організації бухгалтерського обліку та оподаткування доходів операційної діяльності підприємств роздрібною торгівлі.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз і синтез, порівняння, групування, індукція та

дедукція, системний підхід, методи економічного аналізу, бухгалтерського моделювання, графічний метод та елементи фінансово-економічної діагностики.

Інформаційну базу формують законодавчі та нормативно-правові акти України з питань обліку та оподаткування; НП(С)БО та МСФЗ; статистичні та фінансові дані ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»; наукові публікації українських і зарубіжних дослідників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

– методичні підходи до формування аналітичної структури обліку доходів, кореспонденції рахунків та організації податкового обліку, що забезпечує більш точне відображення господарських операцій та оперативний контроль за фінансовими результатами.

набуло подальшого розвитку:

– розуміння впливу специфічних чинників торгівельної діяльності (торгові націнки, різновиди операцій з товарами, зміни податкового законодавства) на організацію облікового процесу, що дозволяє запропонувати практично застосовні рекомендації для оптимізації обліку та податкових розрахунків на підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій у практичній діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» з метою підвищення ефективності облікового процесу, покращення контролю за формуванням доходів та оптимізації податкових розрахунків.

Особистий внесок. Кваліфікаційна робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра було використано інструменти штучного інтелекту для редагування та форматування тексту при здійсненні теоретичних та прикладних досліджень організації обліку і оподаткування доходів операційної діяльності виключно як допоміжний засіб для пошуку ідей, уточнення формулювань та опрацювання літератури. Усі твердження, висновки, результати дослідження, розробки та

пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору та ґрунтуються на власному аналізі, а отримані результати від генеративного ШІ були перевірені на достовірність та відповідність академічній доброчесності.

Апробація результатів кваліфікаційного проекту магістра. Основні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на XI Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами» (5 грудня 2025 року).

Публікації. Основні положення кваліфікаційного проекту магістра висвітлено автором в 1 опублікованій науковій праці, із них: 1 – теза доповіді на конференції.

Структура роботи. Кваліфікаційний проект магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 58 сторінок. Робота містить 14 таблиць, 9 рисунків, перелік джерел посилання із 51 найменування та 1 додаток.

У першому розділі *«Теоретичні основи організації обліку і оподаткування доходів»* розглянуто теоретичні основи організації обліку і оподаткування доходів.

У другому розділі *«Практичні основи організації обліку і оподаткування доходів операційної діяльності в підприємствах роздрібно́ї торгівлі»* досліджено практичні аспекти організації обліку та оподаткування доходів операційної діяльності на підприємствах роздрібно́ї торгівлі на прикладі ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС».

У третьому розділі *«Удосконалення обліку і оподаткування доходів операційної діяльності»* запропоновано напрями удосконалення обліку і оподаткування доходів операційної діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ

1.1. Економічна сутність та класифікація доходів

Доходи є однією з ключових економічних категорій, що визначає ефективність діяльності підприємства та його фінансову стійкість. У широкому розумінні дохід – це збільшення економічних вигод, отриманих підприємством у результаті здійснення господарської діяльності, що призводить до збільшення активів або зменшення зобов'язань і, відповідно, до зростання власного капіталу. Доходи формують основну базу для покриття витрат, забезпечення прибутковості та розвитку підприємства. З економічної точки зору доходи виступають результатом реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг, а також наслідком інших видів діяльності – фінансової та інвестиційної [1].

У бухгалтерському обліку доходи визнаються відповідно до принципу нарахування та відображаються у момент переходу ризиків і вигод, пов'язаних із володінням продукцією чи майном, до покупця. Правильне визначення моменту визнання доходу має важливе значення, оскільки забезпечує достовірність фінансової звітності та об'єктивність оцінки фінансових результатів.

Економісти різних країн світу в різні історичні періоди звертали увагу на категорію «дохід», аналізуючи її з багатьох сторін. Незважаючи на відмінності у наукових підходах і напрямках досліджень, поняття доходу посідало важливе місце в роботах майже всіх учених-економістів. Саме тому категорія «дохід» стала предметом тривалих наукових дискусій між представниками різних економічних шкіл та течій. Узагальнення різноманітних підходів до визначення економічної сутності доходу наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. – Тлумачення економічної сутності категорії «дохід»
представниками різних економічних шкіл

Економічні школи	Тлумачення економічної сутності категорії доходу
Класична економічна теорія (У. Петті, А. Сміт, Ж.Б. Сей, Д. Рікардо)	Представники класичної школи розглядали дохід як результат не лише процесу виробництва – у вигляді зниження витрат, – а й як наслідок обміну та зростання продажів. Вони вважали, що будь-яка суспільно корисна праця може сприяти формуванню доходу. Адам Сміт стверджував, що первинними джерелами доходів є заробітна плата, прибуток і рента, а всі інші види доходів походять саме від них.
Маржиналістська економічна теорія (Е. Бем-Баверк, Л. Вальрас, У. Джевонс, В. Парето, І. Фішер, Дж. Хікс)	Маржиналісти змістили акцент дослідження доходів із виробництва на сферу попиту та індивідуальних оцінок споживача. На їхню думку, величина доходу залежить не лише від пропозиції, а й від потреб і переваг покупців товарів та послуг.
Неокласична маржиналістська теорія (М. Блауг)	Марк Блауг аналізував доходи переважно з позицій макроекономіки, підкреслюючи взаємозв'язок розвитку продуктивних сил і виробничих відносин. Він критикував класичні теорії зарплати, ренти, прибутку та відсотка як основні пояснювальні механізми формування доходу.
Кейнсіанська економічна теорія (Дж. М. Кейнс)	Кейнсіанський підхід доповнив теорію доходів поведінковими аспектами. Джон Мейнард Кейнс доводив, що доходи формуються під впливом мотивів поведінки індивідів, а економічна система потребує державного регулювання для стабільного розвитку.
Неокласична економічна теорія (Дж. Кларк, А. Пігу, Ф. Хайек, Г. Хаберлер)	Джон Бейтс Кларк пояснював розподіл доходів через закон природного порядку, стверджуючи, що кожен виробничий фактор отримує винагороду, пропорційну його граничному продукту. На основі ідей Кларка український економіст Михайло Туган-Барановський розробив соціальну теорію розподілу, де вказував на вплив економічних (продуктивність праці) та соціальних (активність робітничого класу) чинників на заробітну плату. За його підходом, прибуток є результатом експлуатації працівників, а рента – нетрудовим доходом, що виникає завдяки природним властивостям землі.
Марксистська економічна теорія (К. Маркс, Е. Бернштейн, Р. Гільфердінг, К. Каутський)	Марксистський підхід трактує працю як єдине джерело створення доданої вартості. Згідно з теорією Карла Маркса, нову вартість створює лише робітник – власник робочої сили. Усі інші форми доходів є проявом присвоєння результатів неоплаченої праці робітників.

Джерело: [2].

Аналіз підходів різних економічних шкіл до розкриття сутності категорії «дохід» свідчить про багатогранність і складність цього економічного явища. Упродовж розвитку економічної думки вчені по-різному інтерпретували джерела, механізми формування та фактори впливу на доходи, що відображає

еволюцію економічних систем, зміну акцентів у виробництві, обміні, розподілі та споживанні.

Різноманіття підходів свідчить, що «дохід» є комплексною економічною категорією, яка поєднує виробничі, соціальні, поведінкові та інституційні аспекти. Узагальнення теоретичних поглядів дає змогу глибше зрозуміти закономірності формування доходів та визначити їхній вплив на економічний розвиток, що є важливим для сучасної теорії та практики управління підприємствами.

Для глибшого розуміння економічної природи доходу важливо проаналізувати сучасні наукові підходи до трактування цієї категорії. У науковій літературі простежується значна різноманітність поглядів, що зумовлено відмінностями у методологічних підходах, сферах дослідження та об'єктах аналітичної уваги. Представлена таблиця 1.2 узагальнює визначення поняття «дохід підприємства», запропоновані провідними сучасними науковцями, та дає змогу порівняти їхні підходи щодо змісту, сутності й економічної ролі доходу в діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 1.2. – Сучасне тлумачення сутності поняття «дохід підприємства»

Автори	Визначення
Мулик Т. О. [3]	Дохід підприємства – це надходження активів, отриманих в результаті його діяльності за певний період у вигляді збільшення економічних вигод, що приводять до зростання капіталу підприємства
Загородній А., Вознюк Г., Партин Г., Князь С. [4]	Дохід – грошові кошти або матеріальні цінності, отримані в результаті виробничої, торгової, посередницької чи іншої діяльності
Козаченко А.Ю. [5]	«Дохід» – економічна категорія, яка означає пряме отримання підприємством певного активу (матеріального ресурсу або грошових коштів) або зменшення суми боргу, що призводить до збільшення розміру капіталу (без урахування збільшення розміру капіталу за рахунок внесків власника)
Кулик М. [6]	Дохід – має складний функціональний зміст і різноманітний за рівнем і типом формування, як показник фінансового стану, знаходиться під впливом комплексу факторів, дія яких характеризуються різношвидкісною динамікою

Джерело: складено на основі [3-6].

Отже, узагальнивши різні підходи до трактування сутності доходу підприємства, можна зазначити, що доходи підприємства – це сукупність

фінансових надходжень, сформованих у процесі виробництва та реалізації продукції, які забезпечують безперервність руху основних і оборотних коштів.

Наукові підходи до організації обліку й оподаткування доходів охоплюють питання визначення сутності доходів, їх класифікації, методики визнання, оцінки та документування, а також порядок формування податкової бази відповідно до чинного законодавства. Ці аспекти детально висвітлюються у сучасних наукових дослідженнях та професійній літературі. У додатку А.1 подано узагальнений перелік наукових праць, що присвячені проблематиці організації обліку та оподаткування доходів від операційної діяльності.

Дослідження наукових публікацій показало важливість ефективної організації обліку доходів, їх аналітичного відображення та інтеграції у фінансову звітність підприємств є загально визнаною проблемою, що потребує постійного удосконалення методології та інструментів обліку. Значна увага приділяється формуванню фінансових результатів з урахуванням специфіки оприбуткування та реалізації продукції.

Для цілей обліку передбачено класифікувати доходи за видами діяльності: звичайна і надзвичайна (рисунок 1.1). Такий поділ є важливим інструментом систематизації інформації про фінансові результати підприємства та дає змогу більш точно відобразити економічну сутність отриманих надходжень.

Поданий рисунок 1.1 наочно демонструє комплексну та багаторівневу систему класифікації доходів підприємства, що охоплює всі основні напрями його діяльності. Структуризація доходів за групами – операційні, доходи від фінансових операцій, інші доходи звичайної діяльності та надзвичайні доходи – дає змогу всебічно оцінити джерела формування фінансових ресурсів підприємства. Застосування такої класифікації забезпечує чіткість і послідовність відображення доходів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, сприяє підвищенню прозорості облікової інформації та полегшує її сприйняття користувачами.

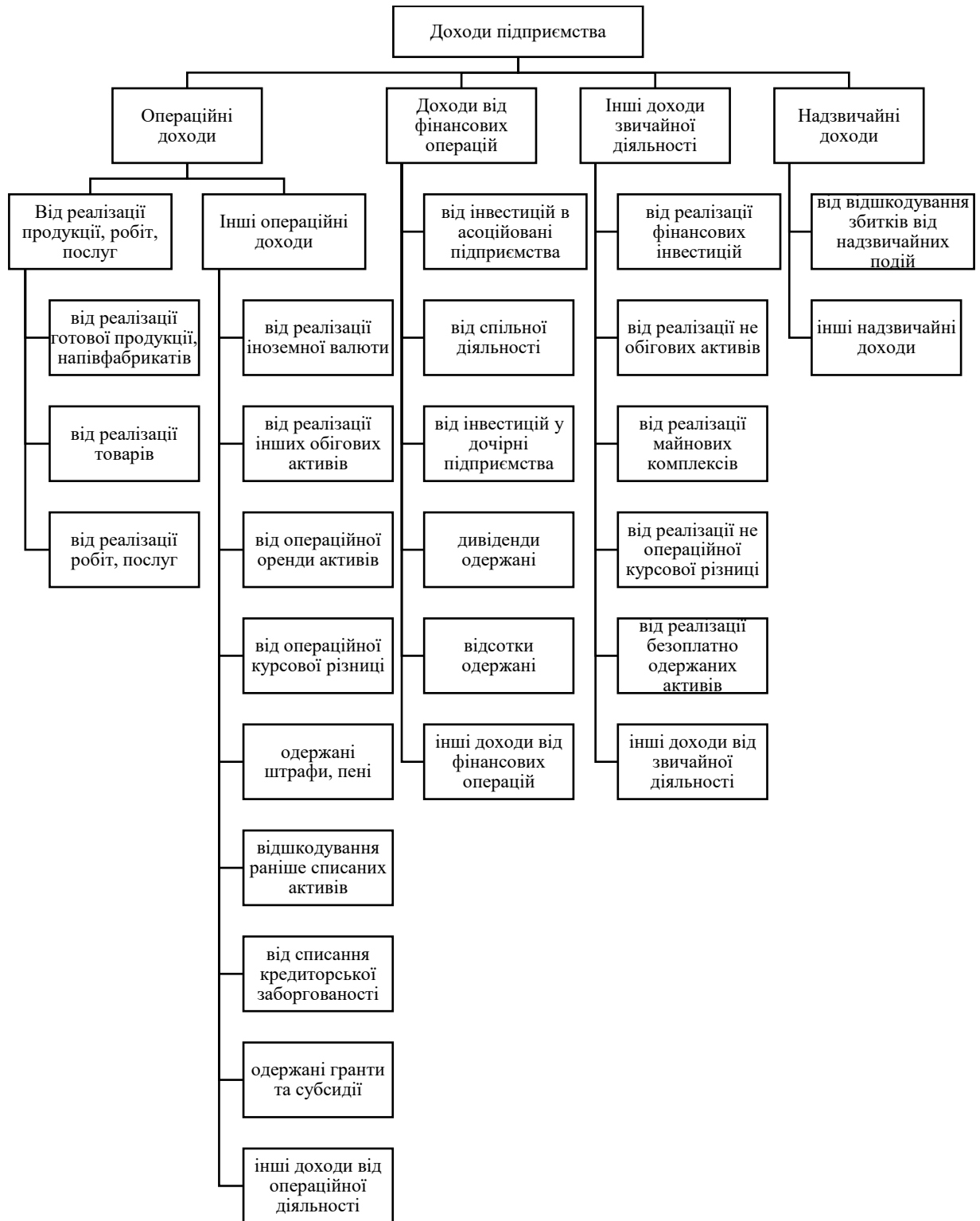

Рисунок 1.1 Класифікація доходів за видами діяльності

Джерело: складено на основі [20].

Дана класифікація є ключовою для формування достовірної, повної та структурованої інформації про доходи підприємства, що є необхідною умовою для прийняття управлінських рішень, планування діяльності підприємства.

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування доходів

Нормативно-правове забезпечення організації обліку й оподаткування доходів є фундаментальною основою функціонування системи бухгалтерського та податкового обліку в Україні. Саме дієва та цілісна нормативна база визначає правила формування, відображення та контролю доходів підприємств, забезпечуючи їх прозорість, достовірність і відповідність вимогам державного регулювання. У сучасних умовах динамічного розвитку економіки та посилення контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання особливого значення набуває правильне застосування чинних нормативно-правових актів, що регулюють процеси обліку та оподаткування.

Механізм державного регулювання доходів охоплює комплекс законів, підзаконних актів, національних і міжнародних стандартів, які встановлюють порядок визнання, оцінки, документального оформлення, відображення і розкриття доходів у фінансовій звітності. Така система забезпечує узгодженість правил обліку між підприємствами різних форм власності та сфер діяльності, сприяє підвищенню достовірності фінансової інформації та формуванню єдиної податкової політики держави.

Основними нормативними джерелами у сфері бухгалтерського та податкового регулювання є Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, План рахунків, інструкції щодо його застосування, міжнародні стандарти, а також порядок подання фінансової звітності. Кожен із цих документів, поданий у додатку А.2, виконує важливу функцію – від загального визначення принципів і правил обліку до конкретизації механізмів формування та відображення доходів підприємства.

Всі зазначені нормативні документи взаємопов'язані та формують єдину систему регулювання, що дозволяє підприємствам правильно визначати, обліковувати та розкривати доходи, дотримуючись принципів нарахування,

достовірності та порівнянності фінансових результатів. Використання таких джерел сприяє ефективному податковому адмініструванню, зменшенню ризиків податкових порушень та забезпеченню стабільності фінансової звітності підприємства.

Отже, вивчення нормативного забезпечення організації обліку та оподаткування доходів є важливою передумовою для формування правильної облікової політики підприємства, забезпечення своєчасності та повноти податкових зобов'язань, а також підвищення ефективності управління фінансовими результатами. Такий аналіз дозволяє оцінити ступінь впливу нормативних актів на облікову практику та визначити напрями удосконалення системи регулювання доходів у сучасних умовах господарювання.

Відповідно НП(С)БО 15 дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – це загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного податку тощо). Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається у разі наявності усіх наведених нижче умов:

- покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є упевненість, що у результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [1].

Облік доходів повинен бути організований таким чином, щоб забезпечувати достовірні та своєчасні дані, необхідні для планування, контролю, оцінки виконання бюджетів і прийняття управлінських рішень. Інформація про доходи входить до складу фінансових показників, які використовуються у фінансовому

аналізі, бюджетуванні та прогнозуванні, що дозволяє менеджерам вчасно коригувати стратегії розвитку підприємства [30].

На рисунку 1.1 узагальнено основні види операцій та подій, у результаті яких у підприємства виникає дохід відповідно до вимог НП(С)БО 15 «Дохід».

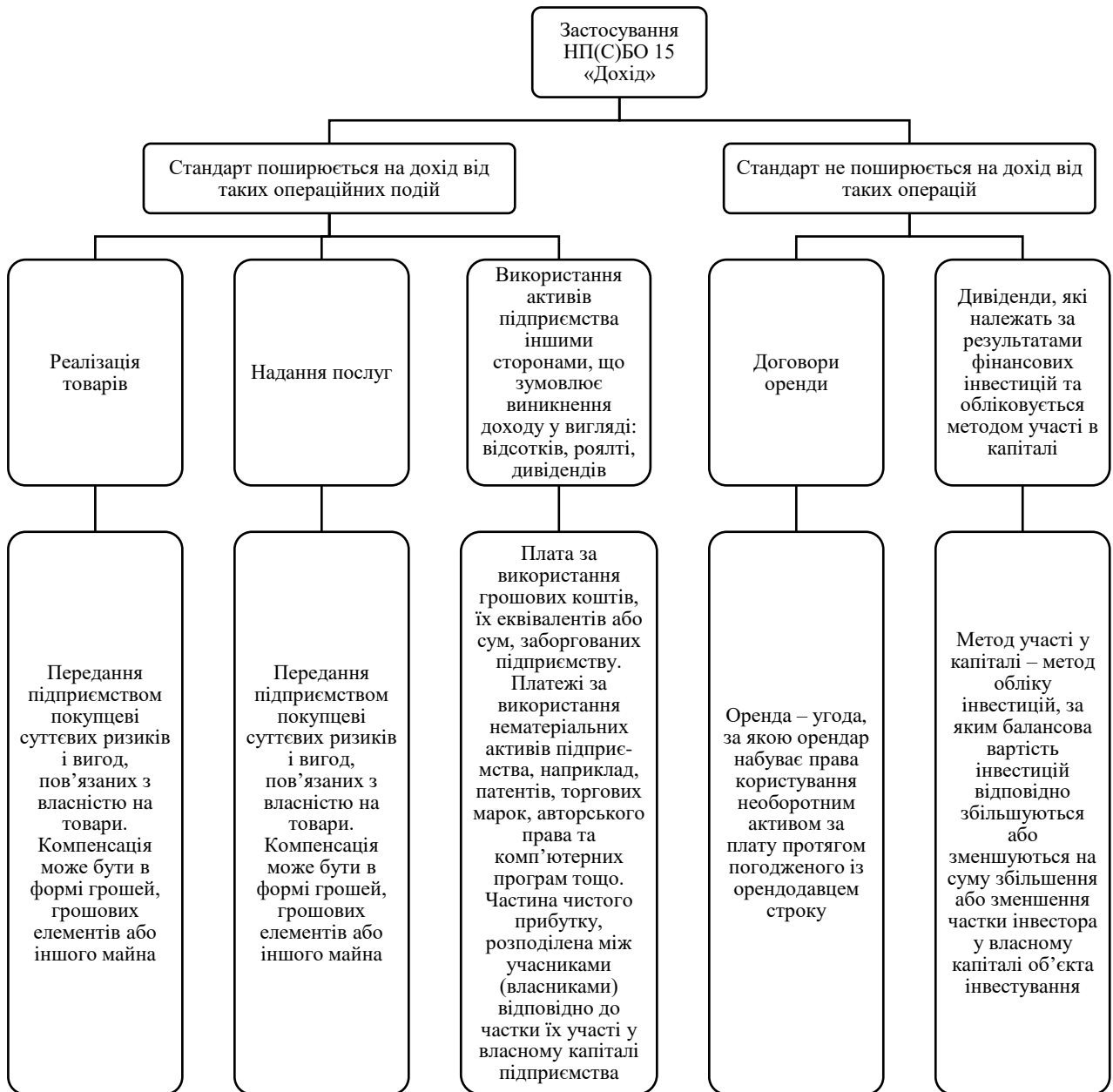

Рисунок 1.2 Основні напрями застосування НП(С)БО 15 «Дохід»

Джерело: складено автором за даними [31].

У структурованому вигляді показано, що стандарт поширюється на доходи, пов'язані з реалізацією товарів, наданням послуг та використанням активів

підприємства іншими сторонами, що зумовлює нарахування відсотків, роялті чи дивідендів. Одночасно визначено операції, на які дія стандарту не поширюється, зокрема доходи за договорами оренди та дивіденди, що обліковуються за методом участі в капіталі.

Систематизація інформації дає змогу чітко відокремити операції, що визнаються доходами за НП(С)БО 15, від тих, які регулюються іншими стандартами, що забезпечує правильність ведення обліку і підвищує достовірність фінансової звітності підприємства.

У процесі організації обліку та оподаткування доходів важливе значення має правильне застосування нормативно-правових актів, що регулюють порядок формування, оцінки та визнання доходів. В Україні підприємства можуть використовувати як національні стандарти бухгалтерського обліку, так і міжнародні стандарти фінансової звітності. Тому порівняння положень НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» дає можливість виявити принципові відмінності у методології визнання доходів, визначенні моменту їх виникнення, підходах до оцінки та розкриття інформації у фінансовій звітності. Представлена таблиця 1.3 узагальнює ключові положення обох стандартів і дозволяє краще зрозуміти їх практичне застосування в системі бухгалтерського обліку.

Таблиця 1.3. – Порівняльна характеристика НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами»

Критерій	НП(С)БО 15 «Дохід»	МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами»
1	2	3
Мета стандарту	Визначення методологічних засад формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи.	Встановлення єдиної моделі визнання доходу від договорів із клієнтами.
Сфера застосування	Усі підприємства, крім бюджетних установ.	Усі підприємства, що складають фінзвітність за МСФЗ; застосовується до всіх договорів з клієнтами, крім окремих винятків (оренда, страхування тощо).
Поняття доходу	Збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань.	Доходи визначаються як компенсація, яку підприємство очікує отримати за виконання зобов'язань перед клієнтом.

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
Модель визнання доходу	Принцип нарахування і відповідності доходів і витрат.	П'ятирівнева модель: 1) Ідентифікація договору; 2) Ідентифікація зобов'язань щодо виконання; 3) Визначення ціни операції; 4) Розподіл ціни; 5) Визнання доходу після виконання зобов'язань.
Оцінка доходу	Доходи визначаються за справедливою вартістю компенсації, яка була або буде отримана.	Оцінювання на основі транзакційної ціни, що включає фіксовану і змінну винагороду.
Визнання доходу	Дохід визнається при збільшенні активу або зменшенні зобов'язань за умови, що оцінка достовірна.	Дохід визнається в момент передачі контролю над товаром/послугою клієнту.
Контроль vs ризику та вигоди	Орієнтація на перехід ризиків і вигод.	Орієнтація на передачу контролю.
Змінна винагорода	Не деталізується.	Детальні правила щодо дисконту, бонусів, штрафів, повернень.
Довгострокові договори	Дохід визнають за ступенем завершеності або після завершення роботи.	Строга модель: дохід визнається протягом часу або в момент виконання, залежно від характеру зобов'язань.
Розкриття інформації	Обмежені вимоги.	Значно ширші вимоги щодо розкриття: виконання зобов'язань, значні судження, структура доходів.
Вплив на податковий облік	На податковий облік впливають окремі коригування, передбачені ПКУ.	Використовується лише у фінобліку; податковий облік базується на правилах ПКУ.

Джерело: складено автором за даними [32].

Порівняння НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» свідчить про суттєві відмінності у підходах до формування та визнання доходів. Національний стандарт базується на традиційних принципах нарахування та відповідності, що забезпечують загальні правила обліку доходів, але містить обмежені вимоги щодо деталізації та розкриття інформації. Натомість МСФЗ 15 запроваджує комплексну п'ятирівневу модель, яка орієнтована на передачу контролю та глибше відображає економічну сутність операцій, включаючи змінну винагороду, багатокomпонентні договори та деталізований порядок розподілу ціни транзакції.

Таким чином, МСФЗ 15 забезпечує більш точне, прозоре та аналітичне відображення доходів, що підвищує якість фінансової звітності. Водночас

НП(С)БО 15 залишається більш спрощеним і зрозумілим для застосування, що є перевагою для підприємств, які не використовують міжнародні стандарти. Порівняльний аналіз дозволяє визначити особливості кожного стандарту та сприяє вибору оптимального підходу до організації обліку доходів.

1.3. Особливості діяльності торговельних підприємств та їх вплив на побудову облікового процесу

Основу роботи торговельних підприємств становлять процеси виготовлення, закупівлі, зберігання й продажу товарів, а також надання супутніх послуг. Такі підприємства діють як самостійні суб'єкти господарювання, створені для здійснення торгівлі, задоволення індивідуальних і суспільних потреб, забезпечення ринку необхідними товарами, отримання прибутку або досягнення соціального результату. Залежно від специфіки підприємства до напрямів його господарської діяльності можуть також належати: дослідження ринку товарів, інноваційна діяльність, післяпродажний сервіс, комерційна та соціально-економічна діяльності [33].

Державою встановлено правові норми, які регулюють усі операції, пов'язані з бухгалтерським обліком товарів. Ці норми містять ключові вимоги та положення, обов'язкові до виконання. Їх закріплено у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [23]. Він визначає принципи організації та ведення обліку, а також порядок складання й подання фінансової звітності. Основним нормативним актом, що регламентує методологічні засади обліку запасів, у тому числі товарів, є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». У ньому подано основні поняття, правила визнання й оцінки запасів, порядок розкриття інформації про них у примітках до фінансової звітності, а також додаток із практичними прикладами [34].

Основою обліково-аналітичного забезпечення виступає облікова підсистема, адже саме вона відповідає за безперервне формування, накопичення, класифікацію та узагальнення необхідних даних. Як і інші підприємства, торговельне підприємство може самостійно визначати свою облікову політику, спираючись на принципи бухгалтерського обліку та чинні нормативно-правові акти України щодо його організації. Наказ про облікову політику є розпорядчим документом, що містить комплекс методів і процедур ведення обліку та підлягає оформленню і затвердженню керівником торговельного підприємства [35].

Торговельні підприємства, залежно від специфіки своєї діяльності, поділяються на підприємства оптової та роздрібної торгівлі. До оптових належать підприємства, які за власні кошти й від свого імені набувають право власності на товари, займаються їхнім оптовим продажем, надають спеціалізовані послуги та володіють або орендують складські приміщення, необхідні для здійснення закупівельних, складських і збутових операцій. Роздрібні підприємства орієнтовані на реалізацію товарів безпосередньо кінцевим споживачам для особистого використання, а не з комерційною метою. Окрім продажу товарів, їх діяльність включає торговельне обслуговування та надання додаткових послуг покупцям.

Надходження товарів на підприємство роздрібної торгівлі відбувається через їх придбання за грошові кошти та відображається в обліку за первісною вартістю (собівартістю), при цьому облік ведеться як у кількісному, так і у вартісному виразі. Головною відмінністю між обліком оптової й роздрібної торгівлі є формування доходу з продажу за рахунок встановленої націнки на товари. Якщо в оптових підприємствах використовуються оптово-збутові націнки, то підприємства роздрібної торгівлі додатково включають у ціну товарів торгові націнки. Під час формування облікової політики торговельне підприємство повинно враховувати особливості діяльності роздрібної торгівлі та відобразити їх у цьому документі. Крім того, підприємство має право самостійно обрати спосіб обліку товарів, який обов'язково фіксується в його обліковій політиці [36].

Підприємства здійснюють закупівлю товарів шляхом укладання договорів постачання з їх виробниками або постачальниками (посередниками). Матеріально відповідальні особи приймають товар на склад, оформлюючи це необхідними документами: накладними, товарно-транспортними накладними та актами приймання-передачі. За потреби до них можуть додаватися сертифікати, що підтверджують якість отриманої продукції.

Основні напрями обліку діяльності торговельного підприємства наведені на рисунку 1.3.

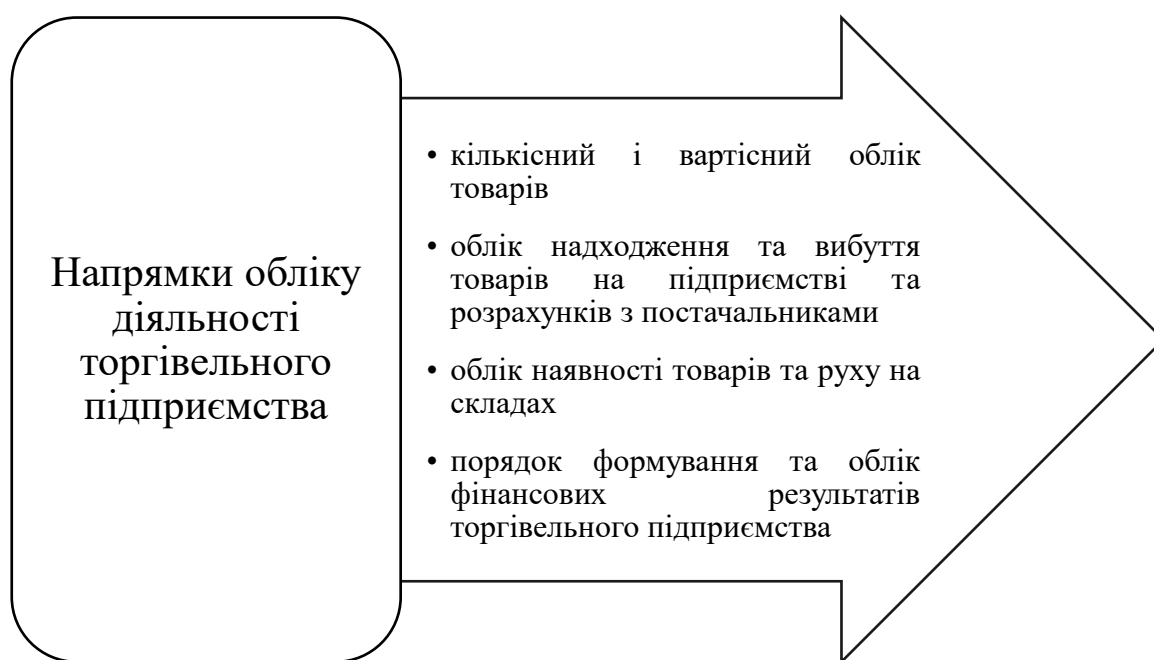

Рисунок 1.3. Основні напрями обліку діяльності торговельного підприємства

Джерело: складено автором за даними [37].

Сукупність вказаних напрямків на рисунку 1.3 гарантує дотримання нормативних вимог, повноту та точність облікових даних, що є основою для формування об'єктивної інформації про діяльність підприємства.

Під час визначення фінансового результату торговельного підприємства за кожним напрямом діяльності слід враховувати особливості їх формування, що впливають зі специфіки самої діяльності. Торговельні підприємства мають особливості у процесі формування доходів, які потрібно відображати в бухгалтерському обліку, адже товари можуть відвантажуватися та

реалізовуватися на різних умовах. Визнання доходу від продажу товарів можливе за дотримання таких умов:

- передавання покупцю ризиків та вигод, пов'язаних з правом власності на товар;
- втрата підприємством подальшого контролю та управління реалізованими товарами;
- існує впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства.

Особливості функціонування торговельних підприємств визначають специфіку формування їхнього доходу, яку слід враховувати в бухгалтерському обліку. Показники фінансово-економічної діяльності та сам механізм отримання доходів від основної діяльності залежать від низки зовнішніх (економічних, соціальних, політичних) і внутрішніх факторів (кількість, якість та асортимент товарів, рівень цін і вибір облікової політики). Ефективне управління доходами від основної діяльності дає змогу врахувати вплив цих факторів на загальний дохід підприємства та забезпечити його стабільний розвиток в умовах мінливого середовища [37].

Висновки до розділу 1

1. Досліджено теоретичні засади формування, обліку та оподаткування доходів підприємств, що дало змогу глибше зрозуміти економічну сутність доходів та їх роль у забезпеченні фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Узагальнення підходів представників різних економічних шкіл засвідчило багатогранність трактування категорії «дохід» та важливість її комплексного аналізу для формування ефективної системи управління фінансовими результатами.

2. Розгляд нормативно-правового забезпечення продемонстрував, що облік доходів регулюється широким спектром законодавчих і підзаконних актів, серед

яких ключову роль відіграють Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий кодекс України, НП(С)БО 15 «Дохід», а також МСФЗ 15. Порівняльний аналіз національного та міжнародного стандартів засвідчив суттєві відмінності у методології визнання доходів, що важливо враховувати під час формування облікової політики підприємства.

3. Визначення особливостей діяльності торговельних підприємств дозволило окреслити специфічні чинники, що впливають на організацію облікового процесу, зокрема: різноманітність форм реалізації товарів, необхідність правильного оформлення надходження та відвантаження товарів, застосування торговельних націнок, а також дотримання спеціальних вимог щодо визнання доходів. У сукупності ці аспекти формують підґрунтя для точного й достовірного відображення доходів у бухгалтерському обліку, що є необхідною умовою для забезпечення об'єктивної оцінки фінансових результатів та підвищення ефективності управління діяльністю торговельного підприємства.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

2.1. Характеристика розвитку торгівельної галузі України

Ефективність національної економіки значною мірою визначається тим, наскільки ефективно поєднуються процеси виробництва (пропозиції) та споживання (попиту). Саме торгівля є основним інструментом, що забезпечує цю взаємодію. У економічній системі країни торгівля займає важливе місце, адже забезпечує товарно-грошовий обмін через операції купівлі-продажу та робить вагомий внесок у реалізацію соціальної політики, підтримку стабільності реального сектору й розвиток міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків.

Торгівля – це галузь народного господарства, яка реалізує товари шляхом купівлі-продажу, де дохід і прибуток формуються не у процесі виробництва, а завдяки посередницькій діяльності, тобто різниці між ціною виробника та ціною, за якою товар реалізується споживачеві [38].

Структура торгівлі охоплює внутрішню та зовнішню торгівлю, кожна з яких виконує специфічні функції й відіграє важливу роль у забезпеченні економічної рівноваги. Внутрішня торгівля регулює товарообіг усередині країни, тоді як зовнішня забезпечує інтеграцію держави у світові ринки, сприяючи розширенню економічних можливостей та підвищенню конкурентоспроможності [39].

Розрізняють два основні види внутрішньої торгівлі – роздрібну та оптову.

Роздрібна торгівля – це підприємницька діяльність, спрямована на продаж товарів і послуг кінцевим споживачам на основі усного чи письмового договору купівлі-продажу. Її головне призначення полягає в забезпеченні потреб населення. Роздрібна торгівля має суттєве соціальне значення, оскільки покликана максимально задовольняти попит населення на товари широкого

вжитку. Більше 90% матеріальних благ, що надходять у сферу особистого споживання, реалізуються саме через торгівельні підприємства [40].

Оптова торгівля – це реалізація товарів, призначених для їх продажу або відповідного перетворення з метою подальшої реалізації, а також надання супутніх послуг. Основна її відмінність від роздрібною полягає в тому, що товари реалізуються не кінцевим споживачам, а іншим підприємствам чи посередникам, які надалі перепродають їх або переробляють перед продажем кінцевому покупцю [41].

Пандемія COVID-19, а згодом і війна в Україні суттєво погіршили економічну ситуацію, спричинивши масштабні руйнування інфраструктури, порушення логістичних зв'язків, зниження споживчого попиту, фінансові труднощі, проблеми безпеки та ускладнення в правовому регулюванні. Усе це зумовило скорочення обсягів торгівлі, підвищення цін, погіршення якості товарів і послуг та закриття значної кількості підприємств.

У таблиці 2.1 відображено динаміку кількості підприємств торгівельної діяльності України у 2020 – 2024 рр. у розрізі роздрібною та оптовою торгівлі, а також за категоріями великих, середніх і малих підприємств.

Таблиця 2.1. – Динаміка кількості підприємств торгівельної діяльності за 2020 – 2024 рр.

Показник	Роки					2024 р. до 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023	2024	
Підприємства роздрібною торгівлі, одиниць:	13717	14824	9931	11259	10623	77,44
великі	58	71	59	64	66	113,79
середні	804	812	722	679	724	90,05
малі	12855	13941	9150	10516	9833	76,49
Підприємства оптовою торгівлі, одиниць:	76253	73715	51289	61132	53960	70,76
великі	93	98	82	84	89	95,70
середні	2053	2161	1759	1785	1815	88,41
малі	74107	71456	49448	59263	52056	70,24
Усього, одиниць:	89970	88539	61220	72391	64583	71,78
великі	151	169	141	148	155	102,65
середні	2857	2973	2481	2464	2539	88,87
малі	86962	85397	58598	69779	61889	71,17

Джерело: складено автором за даними [42].

Наведені дані дають змогу простежити тенденції розвитку торгівельної інфраструктури країни під впливом економічних та соціальних чинників останніх років. Загальна кількість підприємств роздрібної торгівлі зменшилася із 13717 од. у 2020 р. до 10623 од. у 2024 р., що становить 77,44% від рівня 2020 року. Найбільше скорочення спостерігається серед малих підприємств – з 12855 до 9833 од. (76,49%). Середні підприємства зменшилися на 9,95%, тоді як великі навіть збільшилися з 58 до 66 од. Це вказує, що сектор роздрібної торгівлі характеризувався концентрацією та укрупненням, адже великі компанії виявилися стійкішими до кризових умов.

Загальна кількість підприємств оптової торгівлі скоротилася із 76253 од. до 53960 од., що становить 70,76% від рівня 2020 року. Малі підприємства постраждали найсуттєвіше: зменшення з 74107 до 52056 од. (70,24%). Середні підприємства скоротилися на 11,59%, а великі – лише на 4,3%, фактично зберігши свої позиції. Це означає, що у сфері оптової торгівлі також спостерігається домінування великих підприємств.

Загальна кількість підприємств скоротилася з 89970 од. до 64583 од., що становить 71,78% рівня 2020 року. Падіння зумовлене переважно зменшенням кількості малих підприємств – з 86962 до 61889 од. (на 28,83%). Кількість великих підприємств зросла на 2,65%, а середніх – скоротилась на 11,13%.

На рисунку 2.1 подано структуру підприємств роздрібної торгівлі за 2024 рік, відображаючи співвідношення між малими, середніми та великими суб'єктами господарювання.

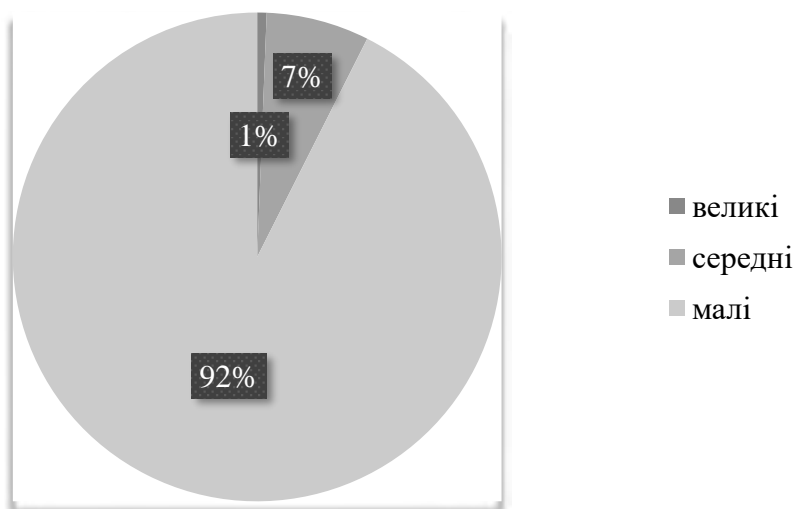

Рисунок 2.1 Структура кількості підприємств роздрібно́ї торгівлі за 2024 рік

Джерело: складено автором за даними [42].

З структури видно, що в 2024 році переважну більшість підприємств роздрібно́ї торгівлі становлять малі підприємства – 92%. Частка середніх підприємств сягає лише 7%, у той час як великі займають лише 1%. Така структура свідчить про високу фрагментованість сектору та значну роль малого бізнесу в забезпеченні товарообігу та обслуговуванні споживачів.

На рисунку 2.2 подано структуру підприємств оптової торгівлі за 2024 рік, відображаючи співвідношення між малими, середніми та великими суб'єктами господарювання.

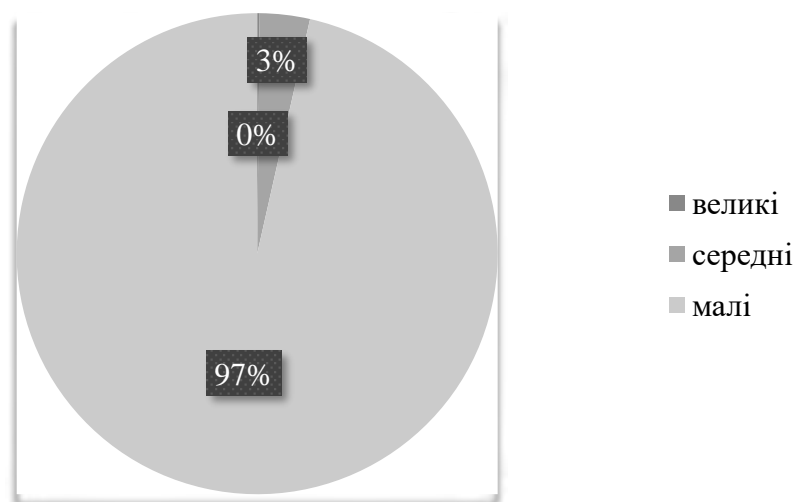

Рисунок 2.2 Структура кількості підприємств оптової торгівлі за 2024 рік

Джерело: складено автором за даними [42].

У структурі підприємств оптової торгівлі домінують малі підприємства, частка яких становить 97%. Натомість середні підприємства займають лише 3%, а великі майже не представлені (0%). Це свідчить про високий рівень фрагментації ринку та переважання невеликих суб'єктів, які забезпечують основний обсяг функціонування оптової торгівлі в Україні у 2024 році.

У таблиці 2.2 відображено динаміку обсягів реалізованої продукції підприємств роздрібною та оптовою торгівлі України у 2020 – 2024 рр., із розподілом за категоріями підприємств – великими, середніми та малими.

Таблиця 2.2. – Динаміка обсягу реалізованої продукції підприємств торгівельної діяльності за 2020 – 2024 рр.

Показник	Роки					2024 р. до 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023	2024	
Обсяг реалізованої продукції підприємств роздрібною торгівлі, млрд грн:	854,73	1051,47	1002,47	1278,06	1464,90	171,39
великі	557,53	680,72	636,13	806,59	917,07	164,49
середні	238,19	294,14	285,30	377,21	458,20	192,37
малі	59,01	76,61	81,04	94,26	89,62	151,87
Обсяг реалізованої продукції підприємств оптовою торгівлі, млрд грн:	2949,03	3994,41	3144,15	3972,27	4594,94	155,81
великі	703,65	987,67	792,91	971,99	1111,60	157,98
середні	1421,85	2008,49	1542,11	1974,10	2358,53	165,88
малі	823,53	998,25	809,12	1026,19	1124,81	136,58
Усього, млрд:	3803,75	5045,89	4146,61	5250,33	6059,84	159,31
великі	1261,18	1668,39	1429,04	1778,58	2028,68	160,86
середні	1660,04	2302,63	1827,41	2351,31	2816,73	169,68
малі	882,53	1074,86	890,16	1120,45	1214,43	137,61

Джерело: складено автором за даними [43].

Загальний обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) роздрібного підприємства зріс з 854,73 млрд грн у 2020 р. до 1464,90 млрд грн у 2024 р., що становить 171,39% до рівня 2020 року. Динаміка демонструє стабільний ріст після спаду 2022 року, спричиненого кризовими явищами в економіці. Для великих підприємств – зростання з 557,53 до 917,07 млрд грн (164,49%). Попри падіння у 2022 році, у 2023–2024 рр. темпи приросту відновилися. Для середніх

підприємств – найдинамічніше зростання – до 458,20 млрд грн у 2024 р. (192,37%). Це свідчить про розширення їх ролі на ринку. Для малих підприємств – зростання до 89,62 млрд грн (151,87%), хоча у 2024 році спостерігається невелике зниження порівняно з 2023 р. Роздрібний сегмент демонструє впевнене зростання, найбільший приріст припадає на середні підприємства.

Загальний обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) оптового підприємства збільшився з 2949,03 млрд грн у 2020 р. до 4594,94 млрд грн у 2024 р., що становить 155,81%. Для великих підприємств – зростання до 1111,60 млрд грн (157,98%). Для середніх підприємств – найвищі темпи – 165,88%, що свідчить про активізацію діяльності цього сегмента. Для малих підприємств – зростання до 1124,81 млрд грн (136,58%) – найнижчий темп серед груп. Оптова торгівля показує стабільне відновлення, з домінуванням великих і середніх підприємств.

Обсяг реалізованої продукції всіх підприємств торгівлі зріс із 3803,75 млрд грн у 2020 р. до 6059,84 млрд грн у 2024 р., що становить 159,31%. Для великих підприємств – 160,86% – суттєве зростання та збереження лідерства у структурі товарообороту. Для середніх підприємств – 169,68% – найвищий темп приросту серед усіх груп. Для малих підприємств – 137,61% – стабільне, але менш інтенсивне зростання.

На рисунку 2.3 подано динаміку обсягів реалізованої продукції малих підприємств, що здійснюють діяльність у сфері роздрібної та оптової торгівлі, за 2020 – 2024 рр.

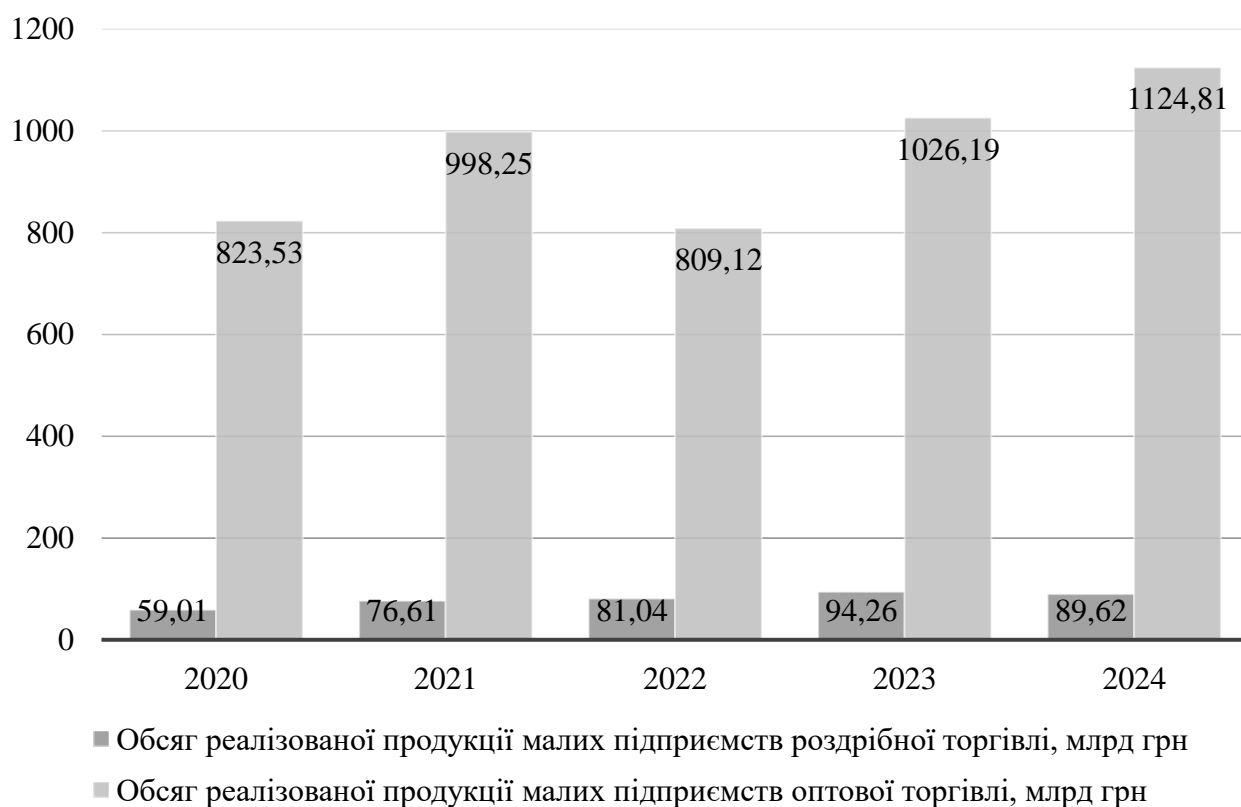

Рисунок 2.3 Динаміка обсягу реалізованої продукції малих підприємств торгівельної діяльності за 2020 – 2024 рр.

Джерело: складено автором за даними [43].

Оптова торгівля стабільно демонструє у 10 – 12 разів більші обсяги, ніж роздрібні малі підприємства. Найнижчі показники зафіксовано у 2020 р. у підприємствах роздрібної торгівлі – 59,01 млрд грн (COVID-19) та 2022 р. у підприємствах оптової торгівлі – 809,12 млрд грн (активна фаза війни). Найвищі – у 2023 р. (роздрібна торгівля – 89,62 млрд грн) та 2024 (оптова торгівля – 112,81 млрд грн), що свідчить про поступове відновлення економічної активності та розширення товарообороту малого бізнесу. Роздрібна торгівля демонструє більш плавну динаміку, без різких коливань, тоді як оптова більш чутлива до макроекономічних та логістичних змін.

У таблиці 2.3 відображено динаміку валового операційного доходу підприємств торгівельної діяльності упродовж 2020 – 2024 років, що дозволяє оцінити зміни у фінансових результатах роздрібної та оптової торгівлі під впливом економічних, соціальних і зовнішньополітичних факторів.

Таблиця 2.3. – Динаміка валового операційного доходу підприємств торгівельної діяльності за 2020 – 2024 рр.

Показники	Роки					2024 р. до 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023	2024	
Валовий операційний дохід підприємств, млрд грн:						
роздрібної торгівлі, млрд грн	76,65	175,04	119,84	144,86	125,60	163,86
оптової торгівлі, млрд грн	477,76	517,47	874,81	1185,70	529,84	110,90
Усього, млрд грн	554,40	692,51	994,65	1330,56	655,44	118,23

Джерело: складено автором за даними [44].

Аналіз динаміки валового операційного доходу свідчить про суттєві коливання у діяльності підприємств торгівлі протягом 2020 – 2024 рр. Роздрібна торгівля демонструє зростання доходу з 76,65 млрд грн у 2020 р. до 125,60 млрд грн у 2024 р. (на 63,86%), хоча спостерігаються періоди зниження у 2022 та 2024 роках, що пов'язані зі змінами споживчого попиту та економічною нестабільністю. Оптова торгівля характеризується різкими стрибками від 477,76 млрд грн у 2020 р. до пікового значення 1185,70 млрд грн у 2023 р., після чого валовий дохід зменшився до 529,84 млрд грн у 2024 р., хоча порівняно з 2020 р. зріс на 10,90%, що зумовлено впливом воєнних дій, перебудовою логістичних ланцюгів та загальним коливанням ринку. Загалом сукупний валовий операційний дохід у 2024 році перевищує рівень 2020 року на 18,23%, що свідчить про поступове відновлення та адаптацію галузі до нових умов господарювання.

У таблиці 2.4 відображено динаміку фінансового результату до оподаткування підприємств торгівельної діяльності за 2020 – 2024 рр.

Фінансовий результат роздрібної торгівлі у 2020 – 2021 рр. суттєво зростав (з 5449,1 млн грн до 22619,8 млн грн), але у 2022 р. став від'ємним (–876,5 млн грн). У 2023 – 2024 рр. галузь повністю відновилася, продемонструвавши 22604,2 та 24337,2 млн грн відповідно. Великі підприємства мали найбільші збитки у 2022 р., але відновили прибуток у 2023 – 2024 рр. Середні підприємства зберегли стабільну прибутковість навіть у кризовий рік. Малі підприємства зростали поступово, перейшовши зі збитку у 2020 р. до прибутку в 2024 р.

Таблиця 2.4. – Динаміка фінансового результату до оподаткування підприємств торгівельної діяльності за 2020 – 2024 рр.

Показники	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Фінансовий результат до оподаткування підприємств роздрібною торгівлі, млн грн:	5449,1	22619,8	-876,5	22604,2	24337,2
великі	5119,8	16254,3	-3256,7	14612,0	16964,1
середні	1633,8	6338,1	1404,5	5730,9	6105,4
малі	-1304,5	27,5	975,7	2261,2	1267,6
Фінансовий результат до оподаткування підприємств оптової торгівлі, млн грн:	33904,4	107285,9	36959,1	127262,5	133912,5
великі	10620,5	25884,9	2869,8	26399,4	25616,6
середні	15117,1	52546,6	27557,7	70069,8	71353,3
малі	8166,7	28854,3	6531,5	30793,4	36942,5
Усього, млн грн:	39353,5	129905,6	36082,6	149866,7	158249,6
великі	15740,3	42139,2	-387,0	41011,3	42580,7
середні	16751,0	58884,7	28962,3	75800,7	77458,8
малі	6862,2	28881,7	7507,3	33054,7	38210,2

Джерело: складено автором за даними [45].

Оптова торгівля демонструє значно вищу прибутковість. Загальний результат зріс із 33904,4 млн грн у 2020 р. до 133912,5 млн грн у 2024 р. Незначне зниження в 2022 р. швидко компенсувалося у 2023 – 2024 рр. Найбільший внесок у зростання забезпечили середні та малі підприємства. Великі підприємства у 2022 р. суттєво знизили результат, але надалі відновилися.

Загальний фінансовий результат підприємств торгівлі зріс у 4 рази – з 39353,5 млн грн у 2020 р. до 158249,6 млн грн у 2024 р. Падіння у 2022 р. було тимчасовим. Середні підприємства показали найстійкішу динаміку, малі – впевнене зростання, а великі – коливання з епізодичними збитками.

На рисунку 2.4 відображено динаміку підприємств роздрібною торгівлі, які одержали прибуток та збиток протягом 2020 – 2024 рр.

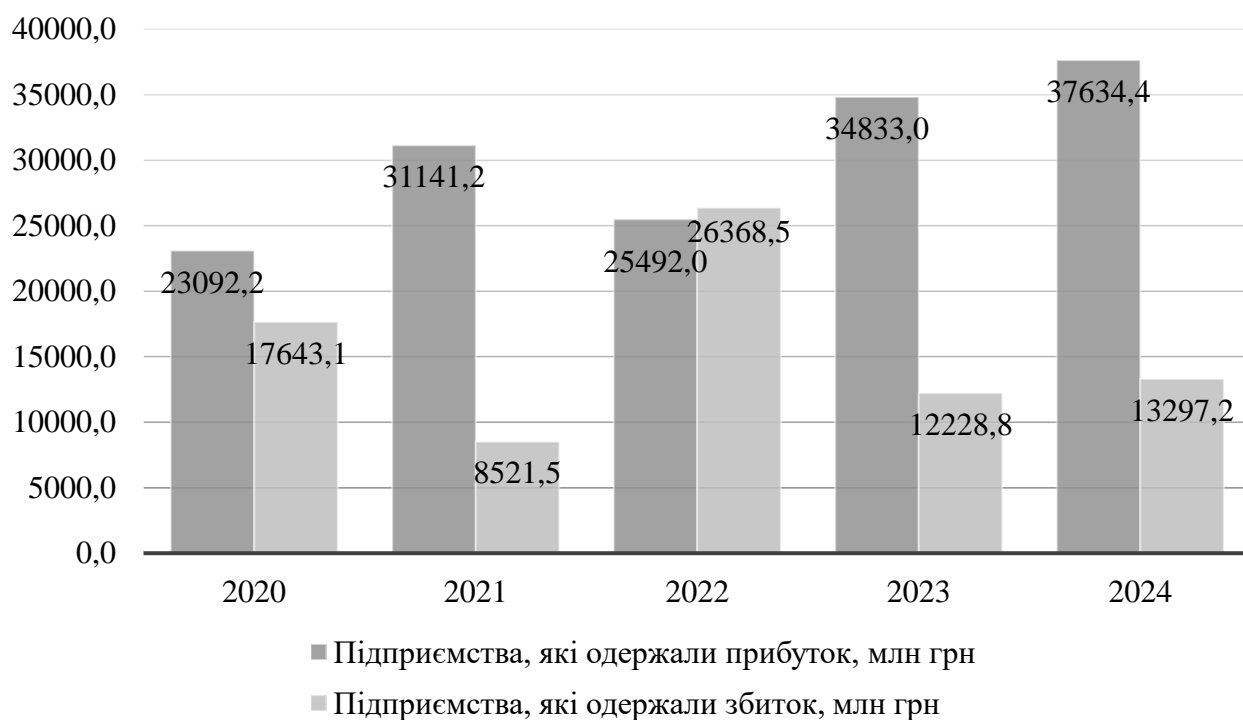

Рисунок 2.4 Динаміка підприємств роздрібної торгівлі, які одержали прибуток та збиток за 2020 – 2024 рр.

Джерело: складено автором за даними [45].

У 2020 р. підприємства роздрібної торгівлі отримали 23092,2 млн грн прибутку та 17643,1 млн грн збитку. Це свідчить про складні умови діяльності, спричинені пандемією та падінням попиту. У 2021 р. ситуація покращилася: прибутки зросли до 31141,2 млн грн, тоді як збитки суттєво скоротилися до 8521,5 млн грн. Такий результат вказує на відновлення ринку та адаптацію підприємств до нових умов. У 2022 р., з початком повномасштабної війни, прибутки зменшилися до 25492,0 млн грн, але водночас збитки різко зросли до 26368,5 млн грн. Це єдиний рік, коли обсяг збитків перевищив обсяг прибутків, що свідчить про значний негативний вплив військових дій на торговельний сектор. У 2023 р. прибутковість підприємств знову почала зростати і досягла 34833,0 млн грн, тоді як збитки зменшилися до 12228,8 млн грн. Це свідчить про часткову стабілізацію діяльності та покращення економічної ситуації. У 2024 р. позитивна тенденція збереглася: прибутки збільшилися до 37634,4 млн грн, що є

найвищим показником за досліджуваний період, а збитки зросли до 13297,2 млн грн, проте їх рівень залишається значно нижчим, ніж у кризовому 2022 р.

У таблиці 2.5 відображено динаміку змін обсягів оптового та роздрібного товарообороту України протягом 2020 – 2024 рр., що дає змогу оцінити тенденції розвитку торгівельної діяльності в умовах економічних викликів та трансформацій.

Таблиця 2.5. – Динаміка обсягів оптового та роздрібного товарообороту України у 2020 – 2024 рр.

Показники	Роки					2024 р. до 2020 р., %
	2020	2021	2022	2023	2024	
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі, млрд грн	2462,6	3153,2	3261,3	3381,9	3477,2	141,2
Оборот роздрібною торгівлі, млрд грн	1201,6	1443,8	1396,3	1855,4	2172,0	180,8
Співвідношення оптового товарообороту до обороту роздрібною торгівлі	2,04	2,17	2,33	1,82	1,60	-0,44

Джерело: складено автором за даними [46; 47; 48; 49; 50].

Оптовий товарооборот протягом 2020 – 2024 рр. зростав стабільно. У 2020 р. він становив 2462,6 млрд грн, а до 2024 р. досяг 3477,2 млрд грн. Загальне зростання за п'ять років склало 141,2%. Найбільш помітний приріст відбувся у 2021 – 2022 рр., коли після пандемічного спаду відбулося пожвавлення ділової активності та відновлення постачальних ланцюгів.

Оборот роздрібною торгівлі також зріс, але більш нерівномірно. У 2020 р. він становив 1201,6 млрд грн, а у 2024 р. – 2172,0 млрд грн, що відповідає 180,8% до рівня 2020 р. Помітне зниження відбулося у 2022 р. (до 1396,3 млрд грн), що пов'язано з воєнними умовами, зниженням мобільності населення та падінням купівельної спроможності. Проте вже у 2023 – 2024 рр. спостерігається різке зростання, що вказує на відновлення попиту та адаптацію бізнесу до нових умов.

Співвідношення оптового товарообороту до роздрібною за 2020 – 2024 рр. зменшилося з 2,04 у 2020 р. до 1,60 у 2024 р. Зниження на 0,44 свідчить про швидше зростання роздрібною торгівлі порівняно з оптовою, поступове

відновлення внутрішнього споживчого ринку, посилення ролі кінцевого споживача в економіці, збільшення частки роздрібного сектора в загальній структурі товарообороту.

Отже, дослідження розвитку торгівельної галузі України показує, що у 2020 – 2024 рр. вона функціонувала в умовах значних економічних викликів, спричинених пандемією COVID-19 та воєнними діями. Незважаючи на скорочення кількості підприємств, особливо малих, спостерігається зростання обсягів товарообороту, реалізованої продукції та фінансових результатів у післякризові роки. Це підтверджує поступове відновлення торгівлі, адаптацію підприємств до нових умов господарювання та посилення ролі середніх і великих підприємств у забезпеченні стабільності та розвитку торгівельного сектору економіки України.

2.2. Організація обліку доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Ефективна організація обліку доходів операційної діяльності є ключовою передумовою забезпечення прозорості фінансових результатів підприємства та формування достовірної інформації для управлінських рішень. Для всебічного аналізу специфіки формування доходів доцільно врахувати особливості функціонування підприємства, його організаційно-правові характеристики, структуру видів діяльності та масштаби операційної роботи.

У таблиці 2.6 наведено узагальнену інформацію про підприємство ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС», що здійснює торгівлю сільськогосподарськими машинами та устаткуванням, а також низку суміжних видів діяльності. Ці характеристики є важливою основою для подальшого дослідження побудови облікового процесу, зокрема порядку відображення та контролю доходів операційної діяльності підприємства.

Таблиця 2.6. – Короткий опис діяльності підприємства ТОВ «ЛЬВІВ АГРО
МАКС»

Характеристики	Опис
Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛЬВІВ АГРО МАКС»
Скорочена назва	ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»
Код ЄДРПОУ	44458937
Основний вид діяльності	46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням
Інші види діяльності:	Допоміжна діяльність у рослинництві, Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій, Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства, Виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів, Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення, Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів, Вантажний автомобільний транспорт, Складське господарство, Консультування з питань інформатизації, Технічні випробування та дослідження, Надання в оренду вантажних автомобілів, Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування, Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у., Інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами
Дата реєстрації	24.12.2021
Директор	Юзьв'як Роман Миколайович
Середня кількість працівників	6
Адреса	79020, Україна, Львівська обл., місто Львів, проспект Чорновола В., будинок 75 квартира 30

Джерело: складено автором.

На підприємстві ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» облік організовано за централізованою формою.

Ведення бухгалтерського обліку здійснює єдиний бухгалтер, який виконує всі облікові функції:

- облік господарських операцій;
- нарахування заробітної плати;
- облік розрахунків із постачальниками і покупцями;
- складання фінансової звітності;
- подання звітності до контролюючих органів.

Для кращого розуміння побудови облікового процесу на підприємстві доцільно розглянути структуру облікового апарату, яка відображає розподіл функцій та відповідальності в межах бухгалтерської служби. Вона подана на рисунку 2.5.

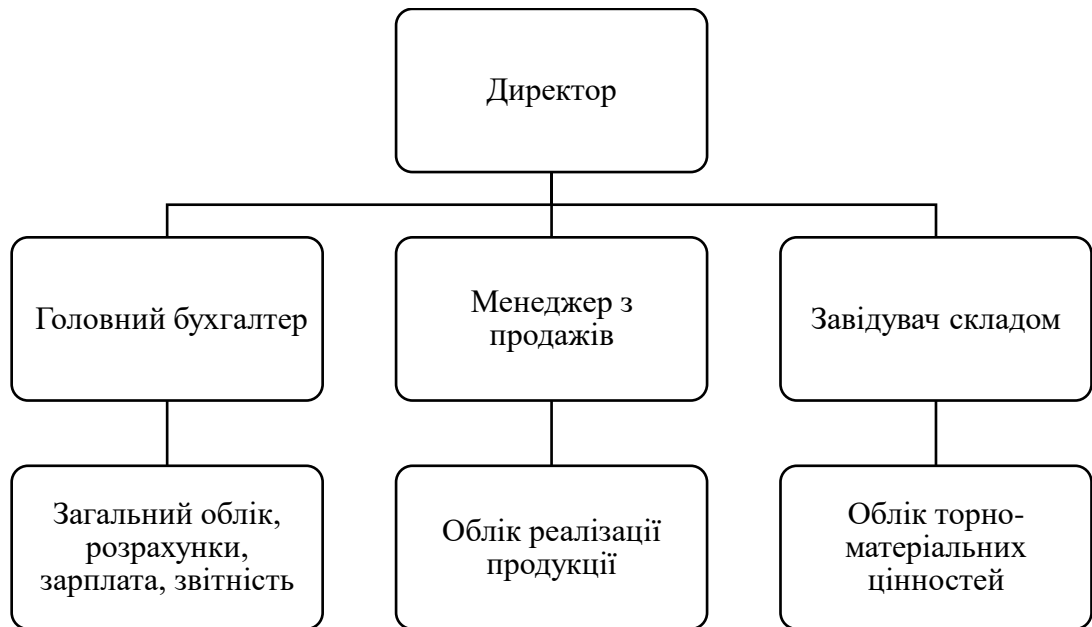

Рисунок 2.5 Структура облікового апарату ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Джерело: складено автором.

На підприємстві ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» облікові функції зосереджені в руках одного бухгалтера. Така організація роботи дозволяє ефективно здійснювати ведення бухгалтерського обліку, контролювати господарські операції та формувати достовірну фінансову звітність.

Разом із бухгалтером до процесу документального оформлення окремих господарських операцій залучаються й інші працівники підприємства. Зокрема, менеджер з продажів виписує первинні документи з реалізації продукції, завідувач складом веде облік руху матеріальних цінностей.

Діючий наказ про облікову політику ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» відповідає вимогам чинного законодавства України. Документ забезпечує єдині підходи до ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності, а також узгоджує методичні та організаційні аспекти облікової політики підприємства.

Організація обліку доходів здійснюється відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» [28]. Підприємство є суб'єктом торгівельної діяльності, тому дохід визнається за фактом реалізації товарів (відвантаження або передача права власності покупцю). Облік доходів ведеться на рахунку 70 «Доходи від реалізації» з такими субрахунками: 702 «Дохід від реалізації товарів», та 704 «Вирахування з доходу». На субрахунку 704 «Вирахування з доходу» по дебету відображаються суми наданих покупцям знижок, вартість товарів, повернених покупцями, а також інші суми, що зменшують дохід. По кредиту здійснюється списання дебетового обороту на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для обліку руху та залишків товарів на підприємствах роздрібною торгівлі застосовується субрахунок 282 «Товари в торгівлі». У разі оприбуткування товарів на склад додатково використовується субрахунок 281 «Товари на складі». Характерною рисою роздрібною торгівлі, що відрізняє її від інших видів діяльності, є облік товарів за продажними цінами.

Для обліку торговельної націнки застосовується субрахунок 285 «Торгова націнка». За кредитом цього субрахунку відображається зростання суми націнок, тоді як за дебетом – їх зменшення або списання. Сума торговельної націнки, що припадає на реалізовані товари, списується за дебетом субрахунку 285 з одночасним відображенням за кредитом субрахунків 281 і 282.

Під час реалізації товарів на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» покупцям можуть надаватися знижки, які умовно поділяються на два види: цінові поступки та післяпродажні знижки. Цінова поступка означає зменшення ціни товару ще до моменту його реалізації. У такому разі немає потреби здійснювати вирахування з доходу, оскільки сума знижки одразу враховується при формуванні доходу від реалізації. Відповідно, надання цінової поступки до продажу товару відображається як зменшення торгової націнки.

У процесі реалізації товарів формуються податкові зобов'язання з ПДВ, які відображаються проведенням за дебетом рахунка 702 «Дохід від реалізації товарів» та кредитом рахунка 641 «Розрахунки за податками». Перерахування ПДВ до бюджету показується за дебетом рахунка 641 «Розрахунки за податками»

у кореспонденції з кредитом рахунка 31 «Рахунки в банках». Аналітичний облік роздрібної реалізації товарів ведеться за місцями продажу та в цілому по підприємству, що дає змогу здійснювати контроль за виконанням плану товарообігу.

У таблиці 2.7 наведено кореспонденцію рахунків, що використовується на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» для відображення основних господарських операцій, пов'язаних із придбанням, обліком, переміщенням та реалізацією товарів. Представлені бухгалтерські проведення охоплюють усі етапи руху товарів – від їх оприбуткування на склад до визначення фінансового результату діяльності підприємства.

Таблиця 2.7. – Кореспонденція рахунків на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Оприбутковано товари від постачальника на склад торговельного підприємства	281	631
Визнано податковий кредит з ПДВ	641	631
Включено до первісної вартості товарів витрати на їх перевезення	281	631
Визнано податковий кредит з ПДВ	641	631
Передано товари в магазин (в торгівлю)	282	281
Нараховано на передані товари торгіву націнку	282	285
Реалізовано товари в магазині	311	702
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	702	641
Відображено собівартість реалізованих товарів	902	282
Списано торгіву націнку на реалізовані товари	285	282
Віднесено доходи на фінансовий результат	702	791
Віднесено витрати на фінансовий результат	791	902

Джерело: складено автором.

Наведена кореспонденція рахунків свідчить про логічну та послідовну організацію бухгалтерського обліку товарних операцій на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС». Застосування відповідних рахунків дозволяє забезпечити повне та достовірне відображення доходів, витрат, податкових зобов'язань і фінансового результату, що сприяє підвищенню прозорості облікової інформації та ефективності управління торговельною діяльністю підприємства.

Передумовою правильного та достовірного відображення доходів у бухгалтерському обліку є належно організоване документальне забезпечення господарських операцій. Сукупність первинних документів, облікових регістрів і бухгалтерських розрахунків забезпечує своєчасне визнання доходів, їх узагальнення та подальше визначення фінансового результату діяльності підприємства. Взаємозв'язок основних документів, що використовуються в процесі обліку доходів, подано на рисунку 2.6.

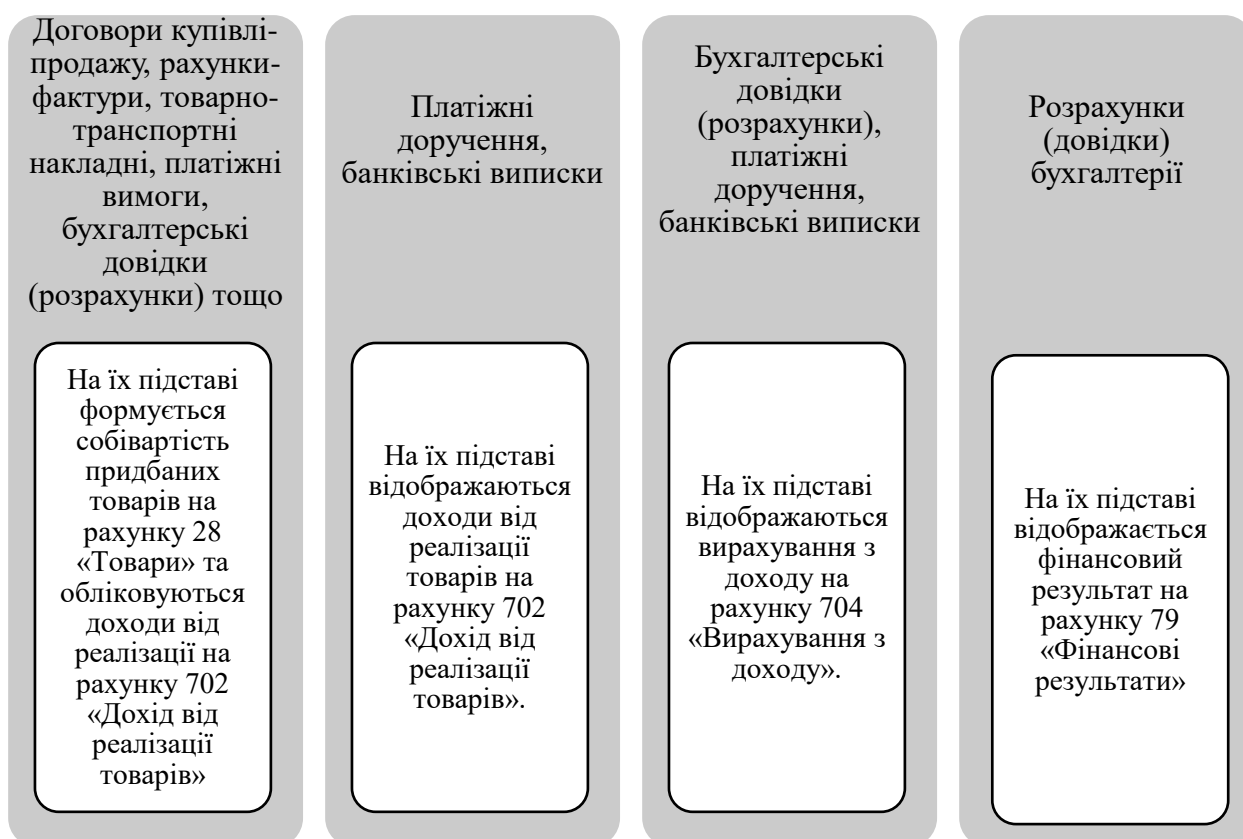

Рисунок 2.6 Документальне забезпечення обліку доходів підприємства

Джерело: складено автором.

Комплекс первинних документів і бухгалтерських розрахунків забезпечує системність та послідовність обліку доходів підприємства. Використання договорів, розрахункових і платіжних документів, а також бухгалтерських довідок дає змогу своєчасно та достовірно відображати доходи від реалізації, вирахування з доходу й формувати фінансовий результат діяльності. Такий підхід сприяє підвищенню якості обліково-аналітичної інформації та забезпечує ефективне управління фінансовими результатами підприємства.

Отже, дослідження організації обліку доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» показало, що на підприємстві сформовано чітку та послідовну систему бухгалтерського обліку відповідно до вимог НП(С)БО та чинного законодавства України. Централізована форма обліку, застосування раціональної облікової політики, коректне використання рахунків бухгалтерського обліку та належне документальне забезпечення забезпечують достовірне формування доходів, витрат і фінансових результатів. Така організація обліку створює інформаційну основу для ефективного управління діяльністю підприємства.

2.3. Організація оподаткування доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Оподаткування діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» здійснюється відповідно до Податкового кодексу України та внутрішньої облікової політики підприємства. Підприємство веде бухгалтерський та податковий облік у взаємозв'язку, використовуючи затверджену облікову політику, яка визначає правила формування фінансових результатів, нарахування податків та відображення господарських операцій у регістрах обліку.

Одним із ключових елементів податкового обліку на підприємстві є ПДВ. Суми ПДВ за незареєстрованими податковими накладними, складеними підприємством, відображаються за кредитом субрахунку 641 як нараховані податкові зобов'язання. Якщо податкові накладні не зареєстровані постачальниками, суми ПДВ обліковуються на дебеті субрахунку 644, а після спливу 1095 днів списуються на витрати (субрахунок 949). Таким чином визначено чіткий механізм податкових коригувань, що забезпечує дотримання вимог податкового законодавства.

У випадках, коли ПДВ не підлягає відшкодуванню, його суми включаються до первісної вартості запасів чи необоротних активів, а для умовних постачань –

до складу витрат підприємства (дебет 949). Це прямо впливає на податкові різниці та формування фінансового результату до оподаткування.

На ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» організація обліку ПДВ при операціях з придбання та реалізації товарів здійснюється відповідно до чинного податкового законодавства України та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Для наочного відображення порядку обліку таких операцій доцільно узагальнити їх у вигляді кореспонденції рахунків (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8. – Кореспонденція рахунків придбання і реалізації товарів ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Придбання товарів на умовах післяплати		
Оприбутковано товари від постачальника	281	631
Визнано податковий кредит з ПДВ	641	631
Здійснено оплату постачальнику за придбані товари	631	311
Придбання товарів на умовах передоплати		
Перераховано постачальнику аванс	371	311
Визнано податковий кредит з ПДВ	641	644
Оприбутковано товари від постачальника	281	631
Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631
Проведено взаємозалік заборгованостей	631	371
Реалізація товарів за готівку		
Отримано готівку за реалізовані товари	301	702
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	702	641
Відображено собівартість реалізованих товарів	902	281
Реалізація товарів при безготівкових розрахунках (на умовах післяплати)		
Відвантажено товари	361	702
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	702	641
Відображено собівартість реалізованих товарів	902	281
Отримано оплату за реалізовані товари	311	361
Реалізація товарів при безготівкових розрахунках (на умовах передоплати)		
Отримано аванс від покупця	311	681
Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	643	641
Відвантажено товари	361	702
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	702	643
Відображено собівартість реалізованих товарів	902	281
Проведено взаємозалік заборгованостей	681	361

Джерело: складено автором.

У таблиці 2.8 наведено основні господарські операції, пов'язані з придбанням та реалізацією товарів, а також порядок відображення податкового кредиту і податкових зобов'язань з ПДВ у бухгалтерському обліку ТОВ «ЛЬВІВ

АГРО МАКС». Зокрема, відображено облік придбання товарів на умовах післяплати та передоплати, що супроводжується виникненням дебіторської і кредиторської заборгованості та формуванням податкового кредиту з ПДВ. Крім того, систематизовано операції з реалізації товарів за готівковими та безготівковими розрахунками, у тому числі на умовах передоплати і післяплати. При цьому показано порядок визнання доходів від реалізації, нарахування податкових зобов'язань з ПДВ, відображення собівартості реалізованих товарів та проведення взаємозаліку заборгованостей. Запропонована кореспонденція рахунків забезпечує повне та достовірне відображення оподаткування доходів операційної діяльності підприємства у фінансовій та податковій звітності.

Податкові зобов'язання підприємства також залежать від методики обліку активів та витрат. Так, амортизація основних засобів проводиться прямолінійним методом зі строками використання, що відповідають мінімальним строкам, установленим Податковим кодексом України. Це забезпечує синхронізацію бухгалтерського та податкового обліку амортизації і правильність формування податкової бази для розрахунку податку на прибуток.

У підприємства створюються резерви, передбачені як бухгалтерським, так і податковим обліком. Наприклад, формується резерв відпусток у розмірі 10% фонду оплати праці, з урахуванням нарахувань на соціальне страхування, що впливає на витрати та, відповідно, на об'єкт оподаткування податком на прибуток. Підприємство також проводить інвентаризацію активів і зобов'язань перед складанням річної звітності, що забезпечує коректність даних, які використовуються у податкових розрахунках і звітності до контролюючих органів.

Облік податку на прибуток на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» ведеться відповідно до вимог НП(С)БО 17 [51]. У бухгалтерському обліку нарахування податку на прибуток відображається на рахунку 98 «Податок на прибуток». На цьому рахунку узагальнюється інформація про нараховані суми податку на прибуток у звітному періоді, які включаються до складу витрат підприємства та в подальшому списуються на фінансовий результат діяльності.

У таблиці 2.9 наведено кореспонденцію рахунків бухгалтерського обліку, що використовується для формування фінансового результату діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС». Подані бухгалтерські проведення відображають порядок списання доходів, витрат та податку на прибуток на рахунок фінансових результатів, а також визначення чистого фінансового результату звітного періоду – прибутку або збитку.

Таблиця 2.9. – Кореспонденція рахунків з формування фінансового результату ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Дебет
Списано доходи на фінансовий результат	702	791
Списано на фінансовий результат собівартість реалізованих товарів	791	902
Списано на фінансовий результат адміністративні витрати	791	92
Нараховано податок на прибуток	98	641
Списано податок на прибуток на фінансовий результат	791	98
Відображено прибуток після оподаткування	791	441
Відображено збиток після оподаткування	441	791

Джерело: складено автором.

Наведена кореспонденція рахунків забезпечує повне та послідовне формування фінансового результату діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС». Нарахування податку на прибуток за дебетом рахунку 98 і його подальше віднесення на рахунок 791 «Результат операційної діяльності» дає змогу коректно визначити прибуток (збиток) після оподаткування, що відображається на рахунку 441 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» та забезпечує достовірність фінансової звітності підприємства. Отже, застосування рахунку 791 дає змогу узагальнити доходи, витрати та податок на прибуток і відобразити кінцевий результат після оподаткування на рахунку 441, що відповідає вимогам чинних нормативних документів з бухгалтерського обліку.

Відповідно до вимог чинного законодавства України підприємство повинно своєчасно подавати фінансову та податкову звітність до контролюючих органів. З цією метою був складений графік подання всіх форм звітності на 2024 рік. У таблиці 2.10 наведено перелік основних звітів, граничні терміни їх подання,

нормативні акти, якими затверджено форми відповідних документів, а також визначено звітні періоди, за які ці форми подаються.

Таблиця 2.10. – Графік подання податкової та фінансової звітності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» на 2024 рік

Граничний термін подання	Назва звіту	Нормативний акт, який затверджує форму бланка	За який період звіт
28 лютого 2025	Фінансова звітність малого підприємства	НП(С)БО 25, наказ Мінфіну № 39 від 25.02.2000 р.	2024
28 лютого 2025 р.	Податкова декларація з податку на прибуток підприємств	Наказ Мінфіну № 897 від 20.10.2015 р.	2024
щомісяця, до 20 числа	Податкова декларація з ПДВ	Наказ Мінфіну № 21 від 28.01.2016 р.	попередній місяць

Джерело: складено автором.

Складений графік подання податкової та фінансової звітності на 2024 рік забезпечує своєчасне виконання підприємством вимог чинного законодавства щодо звітності перед контролюючими органами. У таблиці визначено граничні терміни подання основних форм звітності, відповідні нормативні акти, що регламентують їх форми, а також періоди, за які подаються звіти. Такий підхід сприяє належній організації облікового процесу, підвищенню відповідальності за дотримання строків звітування та мінімізації ризиків фінансових санкцій.

Ефективне управління фінансами підприємства неможливе без чіткого планування податкових зобов'язань та їх своєчасної сплати. Дотримання встановлених законодавством граничних термінів подання звітності та перерахування коштів до бюджету є критично важливим для уникнення штрафних санкцій, пені та забезпечення безперервної діяльності компанії.

Отже, дослідження організації оподаткування доходів операційної діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» засвідчило, що підприємство дотримується вимог Податкового кодексу України та забезпечує узгодженість бухгалтерського і податкового обліку. Система обліку ПДВ, податку на прибуток, резервів і фінансових результатів є логічно вибудованою та дозволяє правильно визначати податкові зобов'язання. Складання графіка подання

податкової та фінансової звітності сприяє своєчасному виконанню обов'язків перед державою та мінімізації податкових ризиків.

Висновки до розділу 2

1. Досліджено практичні аспекти організації обліку та оподаткування доходів операційної діяльності підприємств роздрібною торгівлі на макро- та мікрорівнях. Аналіз розвитку торгівельної галузі України у 2020 – 2024 рр. показав, що, незважаючи на значні економічні потрясіння, спричинені пандемією та воєнними діями, галузь демонструє поступове відновлення, зростання обсягів товарообороту та фінансових результатів, а також посилення ролі середніх і великих підприємств на ринку.

2. На прикладі ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» встановлено, що організація обліку доходів операційної діяльності відповідає вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та забезпечує повне, своєчасне й достовірне відображення господарських операцій. Централізована форма ведення обліку, чітко визначена облікова політика, раціональна система рахунків і належне документальне забезпечення створюють надійну інформаційну базу для формування фінансових результатів та прийняття управлінських рішень.

3. Дослідження системи оподаткування доходів операційної діяльності підприємства засвідчило узгодженість бухгалтерського та податкового обліку, дотримання вимог Податкового кодексу України та ефективну організацію обліку податкових зобов'язань, зокрема з податку на додану вартість і податку на прибуток. Складання графіка подання фінансової та податкової звітності сприяє своєчасному виконанню зобов'язань перед державою та мінімізації податкових ризиків.

4. Результати дослідження підтверджують, що ефективна організація обліку та оподаткування доходів операційної діяльності є важливою умовою забезпечення фінансової стабільності підприємства, підвищення прозорості його діяльності та адаптації до сучасних економічних викликів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Удосконалення організації обліку доходів операційної діяльності

Організація обліку доходів від операційної діяльності є одним із ключових елементів ефективного фінансового управління підприємством, оскільки саме на її основі формується достовірна інформація для прийняття управлінських рішень, планування розвитку та оцінки фінансових результатів. Коректне ведення обліку доходів забезпечує не лише точність фінансової звітності, а й своєчасне виконання податкових зобов'язань, що значно знижує ймовірність податкових ризиків та штрафних санкцій.

Дослідження теоретичних засад та аналіз практики організації обліку доходів на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» засвідчили, що чинна система обліку загалом відповідає вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку та забезпечує формування фінансової звітності. Водночас виявлено низку напрямів, реалізація яких дозволить підвищити аналітичність облікової інформації, посилити внутрішній контроль та забезпечити більш ефективне управління доходами підприємства.

Першочерговим напрямом удосконалення є деталізація аналітичного обліку доходів. На підприємстві доцільно розширити аналітику за субрахунком 702 «Дохід від реалізації товарів» у розрізі: видів продукції (сільськогосподарські машини, запчастини, супутні товари), контрагентів, договорів постачання та регіонів збуту. Це дозволить оперативно оцінювати рентабельність окремих напрямів діяльності, своєчасно виявляти нерентабельні операції та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

У таблиці 3.1 подано рекомендовану аналітику обліку доходів на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС», що дозволяє контролювати прибутковість продукції та

послуг, ефективність роботи з контрагентами та виконання договірних зобов'язань.

Таблиця 3.1. – Рекомендована аналітика обліку доходів від реалізації на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Напрямок аналітичного обліку	Об'єкти аналітики	Рахунок	Облікове значення
За видами продукції	Сільськогосподарська техніка, запчастини, супутні товари	702	Оцінка прибутковості кожного виду продукції
За видами послуг	Ремонт, технічне обслуговування, оренда техніки	703	Аналіз ефективності надання послуг
За контрагентами	Покупці, замовники послуг	702, 703	Контроль дебіторської заборгованості
За договорами	Окремі договори поставки та обслуговування	702, 703	Контроль виконання договірних умов

Джерело: складено автором.

Рекомендована аналітика забезпечує детальний облік доходів, контроль дебіторської заборгованості та оцінку ефективності реалізації продукції та послуг, підвищує точність бухгалтерського обліку та сприяє ефективному управлінню фінансовими результатами підприємства.

Другим важливим кроком є вдосконалення документального забезпечення обліку доходів. З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС», доцільно уніфікувати форми первинних документів щодо реалізації товарів і послуг, зокрема актів надання послуг з ремонту та технічного обслуговування машин. Запровадження внутрішніх регламентів оформлення первинних документів сприятиме зменшенню ризиків помилок, спростить контроль за повнотою визнання доходів і підвищить достовірність облікових даних.

Наступним напрямом є оптимізація облікової політики підприємства в частині визнання доходів. Доцільно чітко закріпити в наказі про облікову політику момент визнання доходу за різними видами операцій (реалізація товарів, надання послуг, оренда техніки), а також порядок обліку знижок, бонусів та повернень. Це забезпечить єдність облікових підходів і знизить ризик спірних ситуацій під час податкових перевірок.

Окрему увагу слід приділити використанню елементів МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» у внутрішньому управлінському обліку. Застосування підходу, орієнтованого на передачу контролю, дозволить більш точно визначати момент визнання доходу за довгостроковими або комплексними договорами, що є актуальним для підприємства з урахуванням надання послуг з обслуговування та оренди техніки.

Крім того, доцільним є впровадження регулярного внутрішнього аналізу доходів із використанням показників динаміки, структури та рентабельності. Формування внутрішніх управлінських звітів щодо доходів операційної діяльності сприятиме підвищенню прозорості фінансових результатів та забезпечить інформаційну підтримку стратегічного планування.

Отже, реалізація запропонованих заходів з удосконалення організації бухгалтерського обліку доходів операційної діяльності на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» дозволить підвищити якість облікової інформації, посилити контроль за формуванням доходів та створити підґрунтя для зростання фінансової ефективності підприємства.

3.2. Удосконалення організації оподаткування доходів операційної діяльності

Дослідження оподаткування доходів операційної діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» показало, що підприємство функціонує в межах чинного податкового законодавства та своєчасно виконує податкові зобов'язання. Водночас сучасні умови господарювання, нестабільність економічного середовища та зростання податкового навантаження зумовлюють необхідність пошуку шляхів оптимізації податкових платежів без порушення вимог законодавства.

Одним із ключових напрямів є удосконалення податкового планування. Підприємству доцільно систематично аналізувати структуру доходів і витрат з

метою оптимізації бази оподаткування податком на прибуток. Використання дозволених Податковим кодексом України різниць, а також своєчасне відображення витрат, безпосередньо пов'язаних з отриманням доходів, сприятиме більш обґрунтованому формуванню фінансового результату до оподаткування.

Важливим напрямом є оптимізація обліку податку на додану вартість. З урахуванням значної частки операцій з реалізації товарів і придбання матеріальних ресурсів, доцільно посилити контроль за формуванням податкового кредиту та податкових зобов'язань з ПДВ. Запровадження внутрішнього контролю за своєчасною реєстрацією податкових накладних у ЄРПН дозволить мінімізувати ризик фінансових санкцій і втрати податкового кредиту.

Наступним напрямом є диференціація підходів до оподаткування за видами діяльності. Оскільки ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» здійснює не лише торгівлю, а й надання послуг та оренду техніки, доцільно розмежувати податковий облік доходів за кожним напрямом. Це дозволить точніше визначати податкові зобов'язання, оцінювати ефективність окремих видів діяльності та приймати рішення щодо їх подальшого розвитку.

Крім того, актуальним є впровадження елементів податкового ризик-менеджменту. Проведення внутрішніх податкових аудитів, моніторинг змін податкового законодавства та підвищення кваліфікації бухгалтера сприятимуть зменшенню ризиків донарахувань і штрафних санкцій. Особливу увагу слід приділяти правильності визначення моменту виникнення податкових зобов'язань з ПДВ та відповідності бухгалтерського і податкового обліку доходів.

У таблиці 3.2 запропоновано шляхи удосконалення організації обліку та оподаткування доходів на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС». Для кожного напрямку оподаткування наведено рекомендації щодо вдосконалення, що дозволяють підвищити точність формування об'єкта оподаткування, забезпечити своєчасне відображення податкових зобов'язань та знизити ризики податкових порушень.

Таблиця 3.2 – Удосконалення організації обліку та оподаткування доходів на
ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС»

Напрямок оподаткування	Об'єкт обліку	Чинний порядок	Запропоноване удосконалення	Облікове та податкове значення
Податок на прибуток підприємств	Фінансовий результат до оподаткування	Формується на підставі даних фінансового обліку	Деталізація доходів і витрат за видами діяльності	Підвищення точності визначення об'єкта оподаткування
Податок на додану вартість	Податкові зобов'язання з ПДВ	Визначаються за фактом першої події	Посилення контролю за датою виникнення ПЗ з ПДВ	Зменшення ризику податкових порушень
Податок на додану вартість	Податковий кредит	Формується на підставі отриманих податкових накладних	Контроль своєчасності реєстрації ПН у ЄРПН	Запобігання втраті податкового кредиту
Інші податкові платежі	Доходи від надання послуг та оренди	Облік здійснюється узагальнено	Розмежування обліку доходів за напрямками діяльності	Коректне формування податкових зобов'язань

Джерело: складено автором.

Деталізація доходів і витрат, посилення контролю за ПДВ та своєчасна реєстрація податкових накладних забезпечують коректне формування податкових зобов'язань і податкового кредиту.

Запропоновані напрями удосконалення оподаткування доходів та управління фінансовими результатами дозволять ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» зменшити податкові ризики, підвищити прозорість фінансових потоків і забезпечити більш ефективне використання отриманих доходів. Реалізація цих заходів створить умови для стабільного розвитку підприємства та зміцнення його фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

Висновки до розділу 3

1. Розглянуто напрями удосконалення обліку та оподаткування доходів від операційної діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» з урахуванням сучасних

вимог бухгалтерського та податкового законодавства, а також специфіки діяльності підприємства. Проведене дослідження дало змогу не лише оцінити чинну систему обліку й оподаткування доходів, а й обґрунтувати практичні рекомендації щодо підвищення її ефективності.

2. Обґрунтовано доцільність удосконалення організації бухгалтерського обліку доходів операційної діяльності шляхом розширення аналітичного обліку за видами продукції, послуг, контрагентами та договорами. Запропоновані заходи спрямовані на підвищення аналітичності облікової інформації, посилення внутрішнього контролю та створення інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Удосконалення документального забезпечення, уточнення положень облікової політики щодо визнання доходів і використання окремих підходів МСФЗ 15 у внутрішньому обліку сприятимуть підвищенню достовірності та прозорості облікових даних.

3. Визначено основні напрями удосконалення організації оподаткування доходів операційної діяльності підприємства. Особливу увагу приділено питанням податкового планування, оптимізації обліку податку на прибуток і податку на додану вартість, а також розмежуванню податкового обліку доходів за видами діяльності. Запропоновані заходи дозволяють мінімізувати податкові ризики, запобігти фінансовим санкціям і забезпечити коректне формування податкових зобов'язань та податкового кредиту.

4. Загалом реалізація запропонованих рекомендацій забезпечить підвищення якості обліку та оподаткування доходів операційної діяльності ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС», сприятиме зміцненню фінансової дисципліни, підвищенню ефективності управління доходами та фінансовими результатами. Це, своєю чергою, створить передумови для стабільного розвитку підприємства, зростання його фінансової стійкості та конкурентоспроможності в умовах сучасного економічного середовища.

ВИСНОВКИ

1. У процесі виконання магістерської роботи досягнуто поставленої мети, яка полягала у дослідженні теоретичних і практичних аспектів організації обліку та оподаткування доходів операційної діяльності підприємств роздрібною торгівлі та розробці пропозицій щодо їх удосконалення на прикладі ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС». Отримані результати підтверджують актуальність обраної теми та її практичну значущість в умовах нестабільного економічного середовища.

2. У першому розділі роботи розкрито економічну сутність доходів як ключової фінансово-економічної категорії, що характеризує результативність діяльності підприємства та є основою формування фінансових результатів і податкових зобов'язань. Узагальнення наукових підходів представників різних економічних шкіл дозволило обґрунтувати комплексний характер доходів та їх залежність від виробничих, ринкових і поведінкових чинників.

3. Дослідження сучасних трактувань доходів підприємства дало змогу уточнити їх зміст як сукупності економічних вигод, що виникають у процесі звичайної діяльності та призводять до зростання власного капіталу, за винятком внесків власників. Це стало теоретичним підґрунтям для подальшого аналізу організації обліку доходів операційної діяльності.

4. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення обліку і оподаткування доходів в Україні, встановлено, що воно формується системою взаємопов'язаних законодавчих і підзаконних актів, зокрема Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковим кодексом України, НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами». Визначено, що часті зміни податкового законодавства ускладнюють облікову практику та потребують постійного коригування облікової політики підприємств.

5. Порівняльний аналіз НП(С)БО 15 і МСФЗ 15 засвідчив наявність принципових відмінностей у підходах до визнання та оцінки доходів. Встановлено, що міжнародний стандарт ґрунтується на концепції передачі

контролю та застосуванні п'ятирівневої моделі визнання доходу, що забезпечує більш глибоке відображення економічної сутності операцій порівняно з національним стандартом.

6. Визначено особливості діяльності підприємств роздрібної торгівлі та їх вплив на побудову облікового процесу. Обґрунтовано, що значні обсяги товарообороту, застосування торговельних націнок, різноманітність форм реалізації та необхідність оперативного контролю за рухом товарів зумовлюють підвищені вимоги до організації обліку доходів операційної діяльності.

7. У другому розділі проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку торговельної галузі України за 2020-2024 роки. Встановлено, що галузь зазнала значного негативного впливу пандемії COVID-19 та воєнних дій, що призвело до скорочення кількості підприємств, особливо малих, та коливань фінансових результатів. Водночас у 2023-2024 рр. спостерігається поступове відновлення обсягів реалізації та прибутковості.

8. Аналіз динаміки обсягів реалізованої продукції показав, що найбільш стійкими до кризових явищ виявилися середні та великі підприємства, тоді як малі суб'єкти господарювання є найбільш чутливими до змін економічного середовища. Це підтверджує необхідність удосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності малого та середнього бізнесу у сфері торгівлі.

9. На прикладі ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» досліджено організацію обліку доходів операційної діяльності. Встановлено, що облік доходів ведеться відповідно до вимог чинного законодавства, проте має обмежені аналітичні можливості, що ускладнює оперативний контроль за формуванням фінансових результатів та прийняття управлінських рішень.

10. Дослідження організації оподаткування доходів операційної діяльності на підприємстві показало, що податковий облік базується на даних бухгалтерського обліку, однак існують ризики виникнення податкових різниць та помилок у визначенні податкових зобов'язань, зумовлені складністю податкового законодавства та частими змінами нормативних вимог.

11. У третьому розділі обґрунтовано напрями удосконалення організації обліку доходів операційної діяльності, зокрема шляхом деталізації аналітичного обліку доходів за видами діяльності, групами товарів і каналами реалізації, що дозволяє підвищити прозорість інформації та ефективність внутрішнього контролю.

12. Запропоновано удосконалення організації оподаткування доходів операційної діяльності через систематизацію податкових реєстрів, узгодження даних бухгалтерського і податкового обліку та посилення контролю за своєчасністю і повнотою податкових розрахунків. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зниженню податкових ризиків та підвищенню фінансової дисципліни підприємства.

13. Практичне впровадження розроблених рекомендацій на ТОВ «ЛЬВІВ АГРО МАКС» дозволить оптимізувати обліковий процес, забезпечити більш точне відображення доходів операційної діяльності, підвищити якість фінансової звітності та створити інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

14. Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що ефективна організація обліку та оподаткування доходів операційної діяльності є важливою умовою забезпечення стабільного розвитку підприємств роздрібною торгівлі в умовах сучасних економічних викликів. Запропоновані у роботі напрями удосконалення мають практичну спрямованість і можуть бути використані у діяльності аналогічних підприємств галузі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Облік за видами економічної діяльності : навч. посіб. / О. В. Фоміна, С. Я. Король, О. Г. Задніпровський та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 388 с.
2. Яворська Т.І., Соболевська О.О. Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) №2(42), 2020. С. 101-107.*
3. Мулик Т. О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт. 2020. № 6. С.77-86.*
4. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О., Князь С.В. Торгівельна, маркетингова та рекламна діяльність : термінологічний словник. Львів : ТзОВ «Видавнича фірма «Афіша», 2020. 413 с.
5. Козаченко А. Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 6. Том 2. С. 35-43.*
6. Кулик М. Еволюція сутності та теорій доходу. *Економіка та суспільство. 2023. №57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3244/3167> (дата звернення: 05.10.2025).*
7. Кройтор А.О. Щодо питання організації обліку доходів від операційної діяльності на підприємствах *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ, 2020. Вип.91. С.328.*
8. Павелко О. В. Облік та аналіз фінансових результатів основної діяльності будівельних підприємств: методологія й організація *Автореф. дис. ... д-ра екон. Наук : Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана" . Київ, 2020. 40 с.*
9. Цилюрик Г.І. Облік та аудит доходів операційної діяльності сільськогосподарських підприємств *Дис... канд. наук: 08.00.09. 2020. 229 с.*

10. Іонін Є. Є., Гевлич Л. Л., Дутова Н. В., Поліщук О. Т., Разборська О. О, Томчук В. В., Манько Н. Ф., Сайнський Д. А., Тарасенко Л. О. Облік, аналіз, аудит у забезпеченні безперервної діяльності Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця : ТВОРИ, 2021. 240 с.

11. Рудницький В. С., Любенко А. М., Кундря-Висоцька О. П., Вознюк М. А., Шурпенкова Р. К., Сарахман О. М., Демко І. І., Вагнер І. М., Калайтан Т. В., Дубіль О. В. Обліково-аналітичне та контрольне забезпечення формування фінансових результатів суб'єктів господарювання *Монографія*. Університет банківської справи. Львів : Галич-Прес, 2021. 195 с.

12. Бурдинська Я. Облік та аналіз доходів від операційної діяльності підприємства *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2022. Вип.148. С. 268.

13. Карпова К.В., Наумова Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення операційної діяльності підприємств електронного бізнесу *Збірник матеріалів Міжнародної наукової-практичної конференції*, 18 листопада 2022 року. Одеса, ОДАУ. 2022. 420 с.

14. Малюга Л.М., Гоменюк М.О., Пархоменко Л.А. Статистика обліку доходів і витрат в управлінні підприємствами сфери обслуговування *Економіка та суспільство*. 2023. Вип.47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2146/2075> (дата звернення: 05.10.2025).

15. Болдовська К.П., Бобро В.І., Болорхуу Т. Синтетичний та аналітичний облік доходів від операційної діяльності та їх відображення у фінансовій звітності підприємства *Обліково-аналітичний та економіко-фінансовий інструментарій управління сучасним підприємством: міжнародний досвід : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Харків, 2023. С. 12-17.

16. Мазур Н.А. Фінансові результати підприємств України: особливості бухгалтерського забезпечення їх формування та управління *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. Вип. 8. URL:

<https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-09-01/2023-8-09-01> (дата звернення: 05.10.2025).

17. Правдюк М.В. Вплив процесу діджиталізації на організацію обліку та оподаткування *Актуальні питання у сучасній науці* № 2(8) 2023. С. 45-59.

18. Коваль Л. В., Резніченко Р. В. Формування фінансового результату операційної діяльності аграрного підприємства *Журнал АгроСвіт*, 2024, №20. 185 с.

19. Рябчук О. Німчук А. Аудит та аналіз доходів і витрат підприємства *Актуальні питання економічних наук*. Версія v1. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14754794> (дата звернення: 05.10.2025).

20. Voxodir o'g'li, I. A. Organization of Accounting for Expenses and Income in Small Businesses *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 6(3), 1053-1059.

21. Організація обліку доходів. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%A1%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA/other/tema13.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

22. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 20.10.2025).

23. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996/XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

24. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1, затв. Наказом МФУ від 07.02.2013 р. №73 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

25. Дохід: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15, затв. Наказом МФУ від 29.11.1999р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 20.10.2025).

26. Дохід від договорів з клієнтами: Міжнародний стандарт фінансової звітності №15 від 30.06.2017. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

27. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 30.11.1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

28. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

29. Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою КМУ №419 від 28.02.2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.10.2025).

30. Nuzhna, O., Derevianko, S., Hurenko, T., & Sydorenko, R., Grudzevych Y. (2024). Accounting, analytical and financial support for making management decisions of the enterprise. *Cadernos De Educação Tecnologia E Sociedade*, Vol. 17, Special iss. 3. Pp. 306-316.

31. Круковська А. Облік та оподаткування доходів операційної діяльності підприємства Факультет фінансів та обліку Державний торговельно-економічний університет URL: <https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/daff1bf9-4af5-4855-8650-4548da1a1332/content> (дата звернення: 25.10.2025).

32. Павловська Х.Ю. Порівняння визнання доходів за національними та міжнародними стандартами фінансової звітності *Міжнародні наукові інтернет-конференції*. 2020. Вип. 27. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/3527/> (дата звернення: 25.10.2025).

33. Пашинний А.В., Пристемський О.С. Основні аспекти обліково аналітичного забезпечення діяльності торговельних підприємств. *Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева (до 90-річчя від дня*

народження). *Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції* (22 лютого 2022 р.). Київ: НУБіП України, 2022. С.110-113.

34. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку від 20.10.1999 No 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 28.10.2025).

35. Сакун А., Пристемський О. Аргументування ролі облікової політики як системоутворюючого інструменту в бухгалтерському просторі підприємництва. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023.Vol. 30(143). Р. 80-90.

36. Шмигель О. Особливості розроблення облікової політики торговельних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2021. No3-4. С. 159-163.

37. Фальченко О.О., Брік С.В. Особливості обліку, аудиту і контролю діяльності торговельного підприємства *Вісник НТУ «ХПІ» Економічні науки*. 2025. Вип. 2. С. 114-118.

38. Бозуленко О. Я. Організація торгівлі : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2021. 240 с.

39. Челей М.П. Динаміка показників діяльності вітчизняних підприємств сектору торгівлі *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції* (5 грудня 2025 р.), Луцьк. 2025.

40. Міценко Н. Г., Міщук І. П., Лило Б. Б. Торгівля в системі задоволення потреб населення в умовах нестабільної економіки *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. №80, 2024. С. 44-34.

41. Грінченко Р., Лукінов С. Теоретичне підґрунтя розвитку підприємницької діяльності у сфері торгівлі України *Галицький економічний вісник*, No 1 (86). 2024. С. 160-170.

42. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2024) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Kp_kved_10_21.xlsx (дата звернення: 05.11.2025).

43. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2024) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Orp_kved_10_21.xlsx (дата звернення: 06.11.2025).

44. Валовий операційний дохід підприємств за видами економічної діяльності у 2012-2024 роках URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp/pdp_ue/new/vod_12_20_ue.xlsx (дата звернення: 07.11.2025).

45. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2024) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/fr_op_ek_vsmm_2010_2020_ue.xlsx (дата звернення: 08.11.2025).

46. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2020 році (остаточні дані) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/sr/roz/xls/roz1320_ue.xls (дата звернення: 12.11.2025).

47. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2021 році (остаточні дані) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/sr/roz/roz2021_ue.xls (дата звернення: 12.11.2025).

48. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2022 році (остаточні дані) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/sr/roz/roz2022_ue.xls (дата звернення: 12.11.2025).

49. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2023 році (остаточні дані) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/sr/roz/roz2023_ue.xlsx (дата звернення: 12.11.2025).

50. Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібною торгівлі у 2024 році (остаточні дані) URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/sr/roz/roz2024_ue.xlsx (дата звернення: 12.11.2025).

51. Податок на прибуток: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 17, затв. Наказом МФУ від 28.12.2000 р. № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 20.11.2025).